

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра іспанської та французької філології**

**Кваліфікаційна робота магістра на тему:
« СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ ІСПАНСЬКИХ
ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ (НА МАТЕРІАЛІ
ТЕКСТІВ ІСПАНОМОВНИХ ЗМІ) »**

*Допущено до захисту
« ____ » _____ року*

Студента групи Ммлі 01-19
факультету романської філології і
перекладу
освітньо-професійної програми
Сучасні філологічні студії (іспанська
мова і друга іноземна мова):
лінгвістика і перекладознавство
за спеціальністю 035 Філологія

Папуши Валерії Вячеславівни
(ПІБ студента)

*Завідувач кафедри
іспанської та французької філології*

_____ Савчук Р.І.
(підпис) (ПІБ)

Науковий керівник:
Кандидат філологічних наук, доцент
Наваренко І.А.
(науковий ступінь, вчене звання, ПІБ)
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA DE UCRANIA
UNIVERSIDAD NACIONAL LINGÜÍSTICA DE KYIV
Departamento de filología hispánica y francesa

TRABAJO DE MÁSTER EN FILOLOGÍA
sobre el tema : « MÉTODOS Y TÉCNICAS DE TRADUCCIÓN LA
FRASEOLOGÍA DEL ESPAÑOL AL UCRANIANO (BASADOS EN
TEXTOS DE MEDIOS HISPANOHABLANTES) »

Autorizado a la defensa

« ___ » _____

Del estudiante de grupo Mmli 01-19
de la facultad de filología romana y
traducción

área de formación profesional
6.020303 Filología (Lengua y
Literatura (español))

Papusha Valeriia

Jefe de departamento de
Filología hispánica y francesa

_____
(firma) (nombre, apellido)

Savchuk R.I.____

Dirigente científico:
Candidato de Ciencias Filológicas,
Docente

Navarenko I.A.

(grado, título universitario, nombre, apellido)

Escala nacional _____

Calificación final _____

Evaluación ECTS _____

Анотація

Вивченням фразеологізмів займаються багато вчених по всьому світу, адже фразеологія відображає культуру та історію нації, мова якої вивчається. В результаті дослідження було доведено, що вивчення фразеологізмів є дуже важливим у процесі пізнання мови, адже вони допомагають не тільки краще зрозуміти структуру мови, а й вдосконалити мовну майстерність людини, підвищити мовну культуру.

У роботі були висвітлені способи утворення фразеологічних одиниць, особливості та способи їх перекладу українською мовою.

Знання про те, як саме треба перекладати фразеологічні одиниці, є дуже важливим для перекладачів, адже вони є неповторним відображенням культури народу, та не завжди можуть бути зрозумілими для іноземців.

Отже, переклад фразеологізмів є досить специфічним, тому існує ціла низка факторів, яких перекладач має дотримуватися, щоб отримати якісний та гарний переклад.

Ключові слова: фразеологія, фразеологічна одиниця, формування фразеологічних одиниць, специфіка перекладу, прийоми, засоби перекладу, публіцистичний стиль

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СЕМАНТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	6
1.1. Теоретичний аспект визначення поняття фразеологічної одиниці	6
1.2. Характеристика основних прийомів семантичних трансформацій при створенні фразеологізмів	26
1.3. Опис фонетичного способу утворення фразеологізмів	30
1.4. Опис лексико-граматичного способу утворення фразеологізмів.....	32
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	34
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІСПАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	35
2.1. Специфіка перекладу ФО	35
2.2. Фразеологічний переклад	37
2.3. Нефразеологічний переклад	42
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	44
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБІВ ТА ПРИЙОМІВ ПЕРЕКЛАДУ ФО НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ НА ПРИКЛАДІ ТЕКСТІВ ІСПАНОМОВНИХ ЗМІ	45
3.1. Способи перекладу	45
3.2. Прийоми перекладу	52
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	73
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Фразеологічні одиниці являють собою наймалювничішу та виразнішу частину словникового запасу мови, що відображає звичаї, традиції народу, посилення на його історію, фольклор. Фразеологія є найдемократичнішою складовою словника, взятої з глибини мови народу

Зрозуміло, що фразеологічні одиниці характеризуються подвійним значенням, а значення компонентів слів стійкої фрази створює певну картину, але фактичне значення всієї одиниці має мало або нічого спільного з цією картиною, створюючи абсолютно новий образ.

Проблема, яка висвітлюється у даному кваліфікаційному дослідженні, полягає в тому, щоб висвітлити способи та прийоми перекладу іспанських фразеологізмів на українську мову.

Актуальність обраної теми полягає, по-перше, в орієнтації сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення особливостей мовної концептуалізації знань і вірувань людини про навколишнє середовище, по-друге, у необхідності виявлення національної специфіки та міжмовної схожості, в семантиці лексичних одиниць в іспанській та українській мовах, по-третє, у встановленні закономірностей функціональних змін, які супроводжують перенесення значень назв на неспоріднені мови.

Метою дослідження є вивчення способів та прийомів перекладу іспанських фразеологізмів на українську мову.

Цією метою зумовлені такі **завдання дослідження**:

1. описати семантичні основи формування фразеологічних одиниць;
2. охарактеризувати особливості перекладу іспанських фразеологічних одиниць на українську мову;

3. подати характеристику способів та прийомів перекладі ФО на українську мову (на матеріалі текстів іспаномовних ЗМІ).

Об'єктом дослідження є фразеологізми, які вживаються в іспаномовних ЗМІ.

Предметом дослідження є способи та прийоми перекладу іспанських фразеологізмів на українську мову.

Методологічну основу дослідження складають положення лінгвістичних досліджень, лексикології, семантики, стилістики, граматики, фонетики щодо галузі фразеології.

Основні методи дослідження: теоретичний аналіз літератури; метод безперервного збору; критичний аналіз досліджень цієї проблеми; системний аналіз; типологічний метод порівняння.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що це внесок у дослідження фразеологічних одиниць, які вживаються і іспаномовних ЗМІ, що уособлюють мовну картину світу іспанців.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що її можна використовувати при написанні фахових статей.

Структура магістерської роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів основного матеріалу, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. СЕМАНТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

1.1. Теоретичний аспект визначення поняття фразеологічної одиниці

Складність і неоднозначність підходу до визначення терміну « фразеологізм » пояснюється тим, що фразеологія ґрунтується на образній когнітивній складовій мислення і залежить від дискурсивної ситуації [2, с.31].

Інтерес до семантичної характеристики стійких словосполучень проявляли автори ряду робіт, які найчастіше обмежувалися приватними спостереженнями в площині ідіоматики, не приділяючи уваги ні класифікації, ні детальному вивченню семантики стійких виразів.

Наявні в галузі фразеології дослідження показують, що слово « фразеологія » має кілька значень. В якості лінгвістичного терміну воно вживається для позначення особливої галузі мовознавства, яка вивчає « стійкі словосполучення з ускладненою семантикою, які не утворюються за структурно-семантичними моделями змінних поєднань » [7, с. 140], звані ФО, або фразеологізмами (рідше фразеологічними оборотами), а також для позначення сукупності подібних словосполучень, властивих певній мові.

Звертаючись до етимології терміну, фразеологія визначається як « наука про фразу », хоча найчастіше він позначає не саму науку, а, скоріше, її матеріал.

У коло досліджень фразеології входять тільки ФО, в різних джерелах іменовані по-різному: « нерозкладні поєднання » (Шахматов), « стійкі поєднання » (Абакумов) або « незмінні вираження » (set expressions)

(Арнольд), тобто тісні єдності, що складаються з декількох слів і виражають цілісне поняття.

Поворотним пунктом в питанні вивчення фразеології різних мов послуговували роботи В. В. Виноградова.

Величезний вплив праць В. В. Виноградова майже на всі дослідження в сфері фразеології, включаючи і роботи із англійської фразеології, в тому, що його роботи заповнили прогалину, яка утворилася через недостатнє вивчення семантики стійких словосполучень.

Заслугою В. В. Виноградова є, зокрема, детальне вивчення фразеологічних поєднань, тобто оборотів з так званим фразеологічно пов'язаним поєднанням.

Складність та неоднозначність підходу до визначення терміну « фразеологізм » пояснюється тим, що фразеологія ґрунтується на образній когнітивній складовій мислення і залежить від дискурсивної ситуації [3, с. 27].

Інтерес до семантичної характеристики стійких словосполучень проявляли автори багатьох робіт, які найчастіше обмежувалися приватними спостереженнями в площині ідіоматики, не приділяючи уваги ні класифікації, ні детальному вивченню семантики стійких виразів.

Наявні в галузі фразеології дослідження показують, що слово « фразеологія » має кілька значень.

В якості лінгвістичного терміну воно вживається для позначення особливої галузі мовознавства, яка вивчає « стійкі словосполучення з ускладненою семантикою, які не утворюються за структурно-семантичними моделями змінних поєднань » [48, с. 5], звані ФО, або фразеологізмами (рідше фразеологічними оборотами), а також для позначення сукупності подібних словосполучень, властивих певній мові.

Звертаючись до етимології терміну, фразеологія визначається як « наука про фразу », хоча найчастіше він позначає не саму науку, а, скоріше, її матеріал.

У коло досліджень фразеології входять тільки ФО, в різних джерелах іменовані по-різному: « нерозкладні поєднання » (Шахматов), « стійкі поєднання » (Абакумов) або « незмінні вираження » (set expressions) (Арнольд), тобто тісні єдності, що складаються з декількох слів і виражають цілісне поняття.

Поворотним пунктом в питанні вивчення фразеології різних мов послуговували роботи В. В. Виноградова.

Величезний вплив праць В. В. Виноградова майже на всі дослідження в сфері фразеології, включаючи і праці із англійської фразеології, в тому, що ці дослідження заповнили прогалину, яка утворилася через недостатнє вивчення семантики стійких словосполучень.

Заслугою В. В. Виноградова є, зокрема, детальне вивчення фразеологічних поєднань, тобто оборотів з так званим фразеологічно пов'язаним поєднанням [22, с. 140].

Теоретичні напрацювання В. В. Виноградова в сфері фразеології зазнали за останні роки критичні зауваження багатьох мовознавців. Випадають з цієї класифікації фразеологічні зрощення, виділення яких ґрунтується не стільки на структурних, скільки на історичних ознаках. Одна семантична ознака, не підкріплена іншими критеріями, не може вважатися досить об'єктивною [57, с.37].

В. В. Виноградов вказує на близькість між єдностями та зрощеннями, вказуючи, що фразеологічні єдності є потенційними еквівалентами слів, і в цьому відношенні вони дещо зближуються із фразеологічними зрощеннями [22, с. 141].

Єдина відмінність між ними полягає в тому, що фразеологічні єдності відрізняються від фразеологічних зрощень семантичною складністю своєї структури, потенційною вивідністю свого загального значення із семантичного зв'язку компонентів.

Залишається незрозумілим, яким чином зберігається « потенційна вивідність загального значення фразеологічної єдності з семантичного

зв'язку компонентів », якщо значення цілого « абсолютно не розкладене на окремі лексичні значення компонентів » [23, с. 338].

Ця нерозкладність призводить до того, що і значення так званих фразеологічних єдностей далеко не завжди виводиться із значення їх компонентів, наприклад, зворот *sentarse en la cerca* (буквально: сидіти на паркані) означає «дотримуватися вичікувального способу дій, коливатися між двома думками або рішеннями».

Фразеологія є свідченням яскравості, барвистості мови. У фразеологізмах знаходить відображення історія народу, своєрідність його культури і побуту. Образи, закладені в ФО, слугують відображенням національної самобутності народу, і тому фразеологізми часто носять яскраво національний характер.

Поряд з повністю національними фразеологізмами у фразеології різних мов є багато інтернаціональних фразеологізмів. В деяких фразеологізмах зберігаються архаїчні елементи – представники попередніх епох.

ФО заповнюють лакуни в лексичній системі мови, що не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною (нових) сторін дійсності, і в багатьох випадках є єдиними позначеннями предметів, властивостей, процесів, станів, ситуацій і т.д.

Незважаючи на значну кількість досліджень в сфері ФО, загальноприйнятого визначення і класифікації ФО не існує.

Як справедливо зазначає А. І. Власенкова, « на відміну від вільного словосполучення, у ФО лексичне значення має не кожне слово окремо, а всі словосполучення в цілому. Тому в реченні він є одним членом речення » [24, с. 47].

Найбільш загальними ознаками ФО називають « мовну стійкість, семантичну цілісність і роздільнооформленість » [7, с. 160].

І. І. Чернишова характеризує фразеологізми як « стійкі відтворювані роздільнооформлені поєднання слів різних структурних типів з одиничною

сполучуваністю компонентів, значення яких виникає в результаті семантичного перетворення компонентного складу» [74, с. 29].

Т. М. Федуленкова розглядає фразеологічні одиниці з позиції функціонування варіанта в якості динамічного компонента в структурі фразеології, який не суперечить тотожності фразеологічної моделі [9, с. 62-69].

При вирішенні проблеми варіантності фразеологічної одиниці в якості відправної точки вона приймає функціональний зв'язок між сторонами одиниці, тобто її цілісність як одиниці системи. Варіанти однієї і тієї ж фразеологічної одиниці вона приймає за складову частину одновимірної або двовимірної фразеологічної моделі [72, с. 148].

Таким чином, дослідниця виокремлює:

1. Лексичні варіанти фразеологічної одиниці (лексичні варіанти ФО з взаємозамінними дієслівними компонентами, лексичні варіанти ФО з взаємозамінними субстантивними компонентами, лексичні варіанти ФО з взаємозамінними ад'єктивними компонентами, лексичні варіанти ФО з взаємозамінними препозитивними компонентами);

2. Граматичні варіанти ФО (морфологічні варіанти ФО і морфолого-синтаксичні варіанти ФО);

3. Квантитативні варіанти ФО;

4. Функціональні варіанти ФО;

5. Комплексні варіанти (дієслівно-препозитивні, дієслівно-структурні, дієслівно-квантитативні, лексико-граматичні, структурно-граматико-квантитативні, лексико-морфолого-синтаксичні і ін.).

3. М. Анісімова виділяє три групи фразеологічних одиниць:

1) фразеологічні одиниці класифікуючого характеру.

До їх числу вона відносить звороти, що позначають приватні, видові категорії понять по відношенню до понять, що позначаються іменниками поза фразеологічною одиницею.

Прикметники в таких фразеологічних одиницях несуть на собі ознаку класифікуючого значення, підкреслюють ознаки понять, які відрізняють ці поняття від схожих, наприклад: *dinero duro* – металеві гроші, *dedo meñique* – мізинець;

2) фразеологічні зрощення (наприклад, *temperamento desenfrenado* – нестримний норов, *pensamiento profundo* – глибока задумка);

3) фразеологічні єдності (наприклад, *quien sabe chistes* – який знає жарти).

В основі виділення фразеологічних єдностей і зрощень лежить міра семантичної неподільності компонентів цих утворень, міра їх мотивованості.

Фразеологічні ж одиниці класифікуючого характеру виділяються на основі аналізу смислових взаємин компонентів розглянутих одиниць (один компонент класифікує інший) [5, с. 21].

Слід підкреслити дуже важливе, на наш погляд, спостереження З. М. Анісімової: « Таким чином, дослідження показало, що переважна більшість фразеологічних одиниць має перший компонент прикметник, вільно вживається в мові або вживається в даному значенні в більш-менш широкому ряді фразеологічних одиниць, і що лише незначна частина фразеологічних одиниць із лексико-фразеологічним варіантом прикметника стоїть ізольовано » [5, с.22].

Це спостереження доводить, що переважна більшість « фразеологічних одиниць класифікуючого характеру » по суті фразеологізмами не є, якщо дотримуватися погляду, що фразеологічні одиниці є зворотами, які не утворені за структурно-семантичною моделлю.

Новий варіант класифікації знаходимо в статті Т. М. Дербукової. Автор вказує, що семантично пов'язаним виявляється тільки ті значення слова, для реалізації яких потрібна наявність одного (рідше двох або трьох) слів.

Т. М. Дербукова ділить фразеологічні одиниці на дві групи:

1) фразеологічні одиниці, семантична зв'язаність яких викликається « підпорядкованістю лексичних значень компонентів цілісному значенню словосполучення »;

2) фразеологічні одиниці, семантична спаяність яких обумовлюється фразеологічною пов'язаністю одного із компонентів.

Поряд з цією групою Т. М. Дербукова включила в класифікацію ту групу, яка раніше виділялася лише як один із можливих структурних типів фразеологічних одиниць.

Цю класифікацію слід визнати невдалою. Виділення першої групи засноване на чисто семантичному критерії. Він не спирається ні на які формальні показники, не піддається перевірці і встановлюється в повному відриві від структури фразеологізмів.

Трактуванням фразеологічної одиниці як контексту, Т. М. Дербукова підміняє аналіз мовного використання фразеологізмів. Внаслідок цього практичне використання висунутого критерію вкрай утруднене. Об'єднання різнорідних семантичних типів в одну групу не обгрунтоване. Запропонований критерій не відповідає вимогам наукової об'єктивності.

Що ж стосується виділення другої групи, то воно спирається на цілком певний структурно-семантичний тип і на перший погляд ніби не повинне викликати заперечень. Однак придивившись пильніше до цієї групи, неважко встановити, що одинична сполучуваність одного із компонентів в більшості випадків неспроможна.

Також дослідження показало, що в лінгвістичній літературі як синонімічні до термінів « фразеологічна одиниця » і « фразеологія » вживаються також « ідіома » (від грец. *idioma* «своєрідне вираження») та « ідіоматика » - наука про ідіоми.

« Ідіома – це одиниця, яка представлена формою, значенням і функцією. Що стосується значення, то його невмотивована, але інтегральна характеристика не може бути виведена із значень його складових » [71, с. 12].

Але ці терміни не настільки широко поширені в науковій літературі, так як вони багатозначні і різними дослідниками тлумачаться по-різному.

Таким чином, єдиного визначення терміну « фразеологічна одиниця » не існує.

В наш час терміном « фразеологізм » позначають кілька різнорідних типів словосполучень.

1. Ідіоми – повністю переосмислені образні вислови (як *сир у маслі* – букв. *Como queso en mantequilla*, знімати вершки – букв. *quitar la crema*, дірка від бублика – букв. *Noyo de dona*);

2. Фразеологічні сполучення, в яких переосмислений один зі слів-компонентів (ось так журавлина – букв. *eso es arandano*, набриднути як гірка редька – букв. *Tan amargo como una pluma*);

3. Мовні штампи, задані певним стилем і епохою (картопля в мундирі – букв. *patatas cocidas con mondas*, гарматне м'ясо – букв. *Carne de cañón*);

4. Паремії (прислів'я і приказки), що мають пряме і переносне значення (заварив кашу – не шкодуй масла – *No escatimes el petróleo*; не розбивши яєць, не зробиш яєчні – букв. *tienes que romper algunos huevos*; хліб-сіль їж, а правду ріж – букв. *Come el pan y corta la verdad*);

5. Кліше – « мовні заготовки », пов'язані з узусом спілкування в певних ситуаціях (хліб-сіль – *la alfombra de bienvenida*, пуд солі з'їсти – *copocerse desde hace mucho*, каші не зварюєш – букв. *Es malo para el negocio*);

6. Крилаті слова – афористичні образні вислови, що мають певного автора або анонімне літературне джерело (хліб наш насущний – *pan de cada día*, мана небесна – *maná del cielo*, заборонений плід – *fruto prohibido*) [67, с. 41].

Одним із найбільш дискусійних питань фразеології до сих пір залишається питання про те, чи може ФО мати структуру речення і володіти комунікативним значенням.

Деякі лінгвісти відносять до фразеологізмів тільки ідіоми та фразеологічні сполучення з жорстко фіксованим одиничним зчепленням

компонентів, відносячи інші види стійких сполучень до нефразеологічних конструкцій.

Найбільші суперечки викликає включення у фразеологічний склад прислів'їв, приказок і крилатих слів.

Так, Н. М. Амосова не включає до складу фразеології стійкі звороти з цільнопредикативною структурою. Таких же поглядів дотримуються А. М. Бабкін, А. І. Молотков, В. П. Жуков. Не поділяють цю точку зору С. Г. Гаврин (1974), А. В. Кунін (1970), А. Г. Назарян (1987), М. М. Шанський (1964), В. В. Виноградов (1977), І. І. Чернишова (1970), Е. Ф. Арсентьева (1983), які вважають, що неправомірно виключати зі складу фразеології стійкі поєднання, які структурно організовані як речення, якщо вони володіють всіма конститутивними ознаками.

Так, А. В. Кунін вважає, що фразеологізмами зі структурою складного речення можуть бути тільки прислів'я. Утворення, які виходять за межі складного речення, не можуть бути фразеологізмами, так як одиницями мови не є (загадки, примовки, лічилки і т. д.) [49, с. 62].

Ми дотримуємося широкого розуміння ФО і під фразеологізмами розуміємо не тільки ідіоматичні конструкції, але і прислів'я та приказки, оскільки такий підхід дозволяє повніше та більш плідно вивчати фразеологізми.

Найважливішою особливістю ФО є повністю або частково переосмислене значення. Переосмислений характер значення ФО встановлюється шляхом її накладення на змінне поєднання слів, яке лягло в її основу.

Під переосмисленням розуміється будь-який відхід від буквального значення. При повному або частковому переосмисленні значення властиве також змінним сполученням слів і, зокрема, авторським утворенням, проте характер подібного переосмислення принципово відрізняється від переосмислення значення ФО.

У будь-якій мові питання класифікації ФО є актуальною лінгвістичною проблемою. У науковому дискурсі існує кілька типів класифікацій ФО, в основі яких лежить та чи інша головна класифікаційна ознака:

- семантичний (В. В. Виноградов),
- структурний (М. М. Шанський, А. І. Смирницький),
- історичний (Б. А. Ларін),
- стилістичний (М. М. Шанський, В. М. Телія, А. І. Федоров) і ін.

Лінгвісти класифікують фразеологізми з точки зору їх складу, походження (М. М. Шанський), видової залежності (В. Л. Архангельський), фразеологічної аплікації (В. П. Жуков) і т. д.

А. І. Смирницький розрізняє дві групи фразеологічних висловів: ФО та ідіоми. У структурному відношенні він виділяє одновершинні, двовершинні і багатoverшинні фразеологізми в залежності від кількості знаменних слів [69, с. 82].

Примітним для дослідження фразеології німецької мови було те, що радянські германісти намагалися застосувати класифікацію В. В. Виноградова до матеріалу фразеології німецької мови.

Так, М. Д. Городникова, виходячи з семантичної структури фразеологізмів типу фразеологічних зрощень і фразеологічних єдностей, об'єднує їх в одну групу під загальною назвою ідіоми та протиставляє їх лексичним єдностям [31, с. 24].

Досліджуючи роботи із англійської фразеології, не можна не брати до уваги класифікацію, яка знаходить своє відображення в роботах декількох лінгвістів. Так, в роботі З. М. Анісімової розрізняються три групи ФО:

1. ФО класифікуючого характеру.

До них відносяться обороти, які позначають більш приватні, видові поняття по відношенню до понять, що позначаються іменниками (другими компонентами) поза ФО (*пташине молоко* – букв. *Leche de pajaro*);

2. Фразеологічні єдності (*ситна їжа* – букв. *una cena fuerte*);

3. Фразеологічні зрощення (*справа, від якої хочеться позбутися* – букв. *caso que quiero deshacerme de*) [5, с. 22].

В основі такого виділення лежить міра семантичної неподільності компонентів.

Говорячи про класифікацію З. М. Анісімової, М. А. Азарх правильно зазначає, що « при цій класифікації одна група не виключається, а як би накладається на іншу » [47, с. 84].

У схожій класифікації, представленої А. В. Кумачевою [46, с. 19], виділені не три, а дві групи ФО:

1) фразеологічні вирази (фразеологічні зрощення і фразеологічні єдності);

2) фразеологічні сполучення.

Одним із стилістичних засобів мови й мовлення, по-особливому виразних, оригінальних і емоційних є фразеологізми. Фразеологізми (грец. *phrasis* – зворот і *logos* – слово, вчення) – семантично й граматично пов'язані сполучення слів, а також речення, які використовуються в мові як її усталені і здебільшого легко й образно сприймувані одиниці.

Фразеологізми як особливі мовні одиниці підводять об'єкт фразеології, а теорія і практика використання їх у всенародному мовленні є предметом стилістики.

Фразеологізми, на відміну від формально подібних до них « звичайних » словосполучень або речень, не відтворюються у процесі мовлення за усталеною в мові семантичною і синтаксичною нормою (нормами), а тільки, як і слово, створюються.

Звичайні словосполучення із семантично й граматично поєднаних слів можна рахувати вільними, бо вони виразно поділяються на два члени речення – синтаксично незалежний і синтаксично залежний (підрядне словосполучення) або на два чи більше синтаксично незалежних (однорідних, неоднорідних) членів речення (сурядні словосполучення).

Фразеологічні сполучення слів, які не бувають словосполученнями як особливими синтаксичними одиницями щонайменше з двох членів речення, завжди виявляють тільки один член речення (ідіоми) або окреме просте чи складне речення, в якому лише з певною умовністю можна визначати члени речення: *Чесне діло роби сміло* – букв. *Haz lo más honorable* (Нар. творчість); *Чуття єдиної родини* – букв. *Una familia unida* (П. Тичина). Фразеологізм може також здійснювати функцію одного члена речення: *Він сказав що-небудь?* – *Ні, набрав у рот повітря* (мовчав) – букв. *Tener aire en la boca*, будучи ідіомою.

Ідіома (грец. *idioma* – особливість, самобутній зворот), або ідіоматичне сполучення слів – це стійке, семантично й синтаксично неподільне поєднання слів, у багатьох випадках близьке за лексичним значенням до окремих повнозначних слів: *клювати носом* (*дрімати- estar desmayado*), *накивати п'ятами* (*втекти*) - *escaparse*, *дивитись крізь пальці* (*не помічати*) - *mirar hacia otro lado*, *робити з мухи слона* (*перебільшувати*) - *hacer una gran cosa de la nada*, *правити теревені* (*базікати*) - *charlar*, *вусом не повести* (*не звернути уваги*) - *estár precisamente tranquilo* [96, с. 382-897] та ін.

Однослівних ідіом не буває. Ідіоми виразно віддзеркалюють національну своєрідність кожної мови і зазвичай іншими мовами буквально не перекладаються, їх характеризує неоднакова самостійність тих частин, з яких утворилась кожна окрема ідіома.

Якщо, скажімо, у семантиці таких сполучень слів, як *ні пари з уст*, *тримати язик за зубами* (*mantener la boca cerrada*), ще певною мірою відчувається зв'язок із стрижневим словом пара (пара не виходить з уст, якщо людина мовчить) або зі словом зуби (коли язик притиснутий до зубів, говорити не можна), то загальне значення ідіом *дати* (*піднести*) *гарбуза* – *dar calabazas*, *пекти раки* – букв. *hornar cáncer*, *байдики бити* – *holgazañear* та інших не можна пов'язати з наявними в них словами, напр.: *І директор, і вчитель запитально дивились на Кирила. А він пік раків посеред кімнати.* –

букв. *Tanto el director como el maestro miraron a Kyryl interrogante. Y el hornaba canceres de río en medio de la habitación* (Ю. Збанацький) [90, с. 315-316].

Ідіома *нік раків* означає червонів, і в ній не має зв'язку ні з іменником *рак*, ні з дієсловом *пекти*.

Переважність ідіом (частково і фразеологічних одиниць) групується навколо найуживаніших у мові слів (особливо іменників та дієслів): голова, очі, зуб, брати, вчити, йти тощо: *мати голову на плечах* - букв. *tener la cabeza sobre los hombros*, *голова йде обертом* – букв. *cabeza da vueltas*, *голова стала дірявою* – *memoria es terrible*, та ін.; *зуб на зуб не попадає* - *no puede conseguir un diente*, *держати язик за зубами* - *mantener la boca cerrada*, *не по зубах* - *fuera de mi alcance*; *йти на поводу* - *hacer caso*, *йти в одній упряжці* - *estar en el mismo equipo*, *йти в далеку дорогу* - *tomar el camino largo*, *йти на рожен* - *a correr ningún riesgo*, *йти на той світ* – *morir* та ін., *брати (взяти) в штики* - *ponerse a la defensiva.*, *брати (взяти) до тями* - *entender* [90, с. 340-341] та ін.

Крім ідіом, серед фразеологізмів розрізняють ФО – менш стійкі, ніж ідіоми, сполучення слів, які мають здебільшого структуру речень. Це прислів'я, приказки та влучні (« крилаті ») вислови, творцями яких є переважно публіцисти, вчені, державні діячі та ін.: *Серцю не накажеш* – букв. *no puedes controlar a tu corazón*; *Серце не камінь* – *no ser de piedra*; *Птицю пізнати по пір'ю, а чоловіка по бесіді* – букв. *el pájaro es reconocido por las plumas, y el hombre por la conversación*; *Що посієш, те пожнеш* – букв. *Cosechas lo que siembras* (Народна творчість); *Всякому городу нрав і права* – букв. *Cada huerto es de buen carácter y derecho* (Г. Сковорода); *Лиш той ненависті не знає, хто цілий вік нікого не любив* - букв. *Sólo el que no odia al que no conoce el amor* (Леся Українка); *Перемагать і жити* букв. – *ganar y vivir* (П. Тичина); *Де згода, там і вигода* – букв. *cuando el consentimiento, cuando el beneficio* (А. Головка); *Прийшов, побачив, переміг* - *vine, vi y vencí* (Юлій Цезар, лат. *Veni, vidi, vici*) *крокодилячі сльози* - *lágrimas sensibleras* (тобто фальшиві); *чистити авгієві стайні* – букв. *limpiar los*

establos de Augias (знищувати бруд, наводити порядок у чомусь занехаяному) та ін.

Переважна більшість фразеологізмів (особливо прислів'їв і приказок) породжена талантом і мудрістю народу, конкретні їх автори не відомі. Джерела української фразеології всеохоплюючі: немає такої галузі соціального життя, в якій би не продукувались фразеологізми: *грати першу скрипку* - *poner la mesa*, *сходити зі сцени* – буквю *salir de escena*, з іншої *опери* - *otra cosa* (з мовлення музикантів, артистів); *куди голка, туди й нитка* – букв. *donde va la aguja, donde va el hilo* (з мовлення кравців); *куй залізо, поки гаряче* - *hacer hierro mientras está caliente* (з мовлення ковалів); *на ловця і звір біжить* – букв. *en la captura y la bestia corre* (з мовлення мисливців); *підносити на щит* - *levantar al escudo* (з мовлення військових); *берегти, як зіницю ока* – *apreciar* ; *вавилонське стовпотворіння* - *una Torre de Babel* (античні, біблійні вислови); *бути не в своїй тарілці* - *estar fuera de lugar* (засвоєння з французької мови), *дивитися крізь пальці* - *mirar hacia otro lado* (з німецької мови) та ін.

Фразеологізми – це продукт віковичної й особливої розумово-мовленнєвої творчості народу. У фразеології об'ємно й виразно відображено національну самобутність кожного народу, його духовну індивідуальність, зрілість, тільки йому характерне мовленнєве багатство.

Подібно до слова (але на відміну від словосполучення і речення), фразеологізм буває в мові у « готовому » вигляді, в колективно усвідомленій і всіма прийнятій формі, яка тільки частково може перетворюватись в індивідуальному мовленні, напр.: *десята (або сьома) вода на киселі* – букв. *séptima agua en el kisele* (дуже далека рідня), *як – сото (мов, ніби та ін.) вода вмила* – букв. *el agua limpió* (змила) (хто-небудь швидко чи раптово зник; що-небудь безслідно щезло).

Є й синонімічні фразеологізми: *як водою змило* – *як вітром здуло* – *як крізь землю провалилось* – *як у воду впало* – *як корова язиком злизала* та ін. Якщо слова мають первинні номінації, то фразеологізми, особливо ідіоми, є

вторинними мовними одиницями. Як про це пише відомий український мовознавець А. П. Грищенко [61, с. 179], вони сформувалися « внаслідок переосмислення первинних значень компонентів », тобто слів, які найтісніше поєднані в одне семантичне ціле. Фразеологізми – це надслівні і відтворювані мовні одиниці.

У фразеологічній системі мови досить широко існують проміжні між ідіомами і ФО явища – фразеологізовані одиниці.

Серед них умовно виокремлюють:

– сполучення слів типу *шкода й гадки* – букв. *lástima y disgusto*, *ні се ні те* – букв. *ni esto ni lo otro*, *нехай Бог боронить* – букв. *que Dios proteja*, *чого доброго* – букв. *que bien*, *чорт візьми* – букв. *maldición*, *щур тобі пек, ось тобі на* – букв. *aquí estás*.

– такі сполучення слів, як *домогтися зрушення* – букв. *hacer un cambio* (перемогти), *вирішити питання* – букв. *resolver el problema*, *брати до уваги* – букв. *tomar en consideración*, *розв'язати справу* - *resolver el caso*, *брати участь* – букв. *participar*.

Ці групи фразеологізованих сполучень слів визначає властиву їм синтаксичну неподільність (сукупно вони становлять один член речення), семантична й структурна єдність чи й зовсім ослаблена метафоричність або її нестачі, але велика усталеність у мові і звичність для більшості її носіїв. В усному й писемному мовленні фразеологізми вживаються з цілком чи достатньо виразною стилістичною метою.

Мислення, почуттєва сфера людини реалізується, відображається фразеологізмами сконденсовано, глибокозмістовно й почуттєво-емоційно, експресивно. Неемоційних, стилістично не зорієнтованих фразеологізмів не буває.

За найрізноманітніших мовленнєвих ситуацій вони вважаються як своєрідні й образні одиниці мовлення.

З їх допомогою можна передати майже кожне з явищ дійсності не тільки змістовно і виразно, а й влучно, яскраво й оригінально, колоритно, бо

у фразеологізмах найбільшою мірою збережено віковий досвід, етику й естетику, мудрість народу. Усе ним усвідомлене й сказане сприймається як раціональне в усіх можливих вимірах, гранично логічне, природне й емоційне.

Особливо слушні фразеологізми в художній творчості, а також – значною мірою – в розмовно-побутовому мовленні. Від того, як публіцист чи письменник використовує елементи фразеології, залежать його індивідуальний мистецький стиль і частково розгортання сюжету в творі, природність художніх образів.

Наприклад, фразеологізмами: *голодній кумі хліб на умі - pan de padrino hambriento en mente, ні риба ні м'ясо – букв. ni pescado ni carne* образно схоплюється одна з типових якостей людини.

У багатьох архаїчних і сучасних фразеологізмах прославляється, зокрема, поважне ставлення до праці, освіти, науки і засуджується боягузтво, брехливість, нечемність, нещирість, пияцтво та інші людські вади: *Праця чоловіка годує, а лінь марнує – букв. El trabajo de un hombre se alimenta y la pereza desperdicia ; Хто знання має, той і мур зламає – букв. El que tiene conocimiento romperá el muro ; Книга вчить, як на світі жити – букв. El libro enseña cómo vivir en el mundo.; Де господар добре робить, там і поле буйно родить – букв. Donde el amo hace bien, allí el campo da a luz profusamente ; У страху великі очі – букв. Los ojos grandes tienen miedo ; Брехнею світ пройдеши, та назад не вернешся – букв. Pasarás el mundo con una mentira, pero no volverás ; Ледачому все ніколи – букв. Perezosos todos nunca ; П'яний та дурний – рідні брати – букв. Borrachos y estupidos son hermanos ; Без муки нема науки – букв. No hay ciencia sin dolor ; Учись — розумний будеш, працюю — не голодний – букв. Estudia - serás inteligente, trabajarás - no tendrás hambre; Корінь науки гіркий, а плід смачний – букв. La raíz de la ciencia es amarga y la fruta deliciosa та ін [90, с. 220-221].*

Фразеологізми, зокрема народні приказки, прислів'я, – це здебільшого самобутня окраса і згусток думки – судження, емоційної наснаги текстів, у тому числі і їх заголовків і підзаголовків.

Фразеологізми є дуже змістовними виражальними стилістичними засобами мови, індивідуального мовлення, вони широко застосовуються майже в усіх стилях мови (крім певних жанрів офіційноділового мовлення), як готові й усталені, постійно оновлювані або щойно створені образні конструкції, які включають почуттєву характеристику певних осіб, персонажів, їхніх вчинків тощо.

Крім того ще одним джерелом поповнення фразеологічного фонду можна вважати географічні назви. Адже топоніми є відображенням або минулого або теперішнього життя народу.

Географічні назви, так само як і об'єкти, які вони позначають, можуть бути відомі за межами країни, але асоціації, пов'язані з цими топонімами, виступають частиною національної культури.

Топонім як елемент фразеологізму представляє собою найцікавіший об'єкт аналізу. Вивчення топонімів в складі фразеологічних одиниць допомагає зрозуміти національний менталітет, моральні принципи, тип світосприйняття та допомагає дізнатися більше про географію країни.

Г.С. Сударь вважає, що вивчення фразеологічних одиниць в складі яких присутній топонім втілює два аспекти: конотативний та денотативний. Дуже важливим є вивчення походження топоніма та його еволюції в складі фразеологізму [56, с. 44].

Фразеологічні одиниці з топонімічним компонентом можна розділити на наступні групи:

- 1) фразеологічні одиниці з реальними топонімами – топоніми які існували або існують зараз;
- 2) фразеологічні одиниці з міфічними топонімами – вигадані географічні назви.

За допомогою образності топонімів можна здобути позитивної оцінки явища. Наприклад, фразеологізм іспанської мови *Valer un Potosí / valer un Perú* (букв. коштувати як Потосі / Перу) пов'язується з чимось дорогоцінним та дуже важливим.

Адже місто Перу в іспаномовній картині світу асоціюється перш за все із золотом, з багатствами древніх інків, а Потосі – район Болівії відомий своїми срібними рудниками.

В українській мові існує вираз близький за значенням – *коштувати силу-силенну грошей*. Але лише фразеологічна одиниця іспанської мови містить топонім. Саме це і стверджує досить значну відмінність у світосприйнятті та культурних традиціях, які відображаються насамперед в мові народу. Фразеологізм *Ser Jauja* з топонімом Жауја, містом, яке Лопе де Руеда дуже позитивно та мальовничо описав у комедії Земля Хаухи (1565р.), в іспанській мові означає щось хороше та прекрасне.

Етимологія іспанських ФО висвітлюється в інформативному словнику А. Буїтраго. Походження фразеологізму *Irse por los cerros de Úbeda* пояснюється наступним чином: в 1234 р., в ході Реконквісти один з воєначальників Фердинанда III раптом зник перед самим штурмом міста Убеда і з'явився лише тоді, коли місто було відвойовано у маврів.

На запитання короля, де він пропадав, капітан відповів, що заблукав серед пагорбів Убеда. Його відповідь спочатку увійшла до фразеологічного фонду як еталон боягузтва, а потім знайшла своє сучасне значення – *ходити навколо*.

В українській мові до цього різновиду фразеологічних одиниць відносяться приказки *зникнути, як швед під Полтавою, їхати в Тьмутаракань*.

Порівнюючи фразеологічні одиниці вказані вище, можна прийти до висновку що, як в іспанській, так і в українській мовах фразеологізми мають подібне значення та до їх складу входить елемент – топонім.

Фразеологізм *Los amantes de Teruel – tonta ella y tonto él* (букв. *Закохані з Теруеля / дурнувата вона, дурнуватий він*) [43, с. 27] пов'язаний з містом Теруель, одним із найдревніших міст Арагону, так як за легендою закохані з міста Теруель стали в Іспанії символом нещасного та палкого кохання [66, с.154-166].

Серед ФО української та іспанської мов можна знайти такі, що мають однакові значення, та в обох присутній елемент – топонім. Наприклад, *No se ganó Zamora en una hora* [4], який вважається одним з найбільш давніх фразеологізмів, що з'явилися в іспанській мові, приховано значення того, що будь-яка складна справа потребує часу та терпіння.

Його пов'язують з облогою міста Саморра королем Кастилії Санчо XI в 1072 році під час боротьби за престол [62, с. 219-225].

Таким чином ми бачимо, що в різних цивілізаціях, ФО з одним і тим же значенням можуть вміщувати в собі різні топоніми, що і віддзеркалює національний колорит кожної країни.

Головним джерелом набору фразеологічного фонду іспанської мови є жива народна мова, яка відображає у собі культуру, історію, звичаї та обряди. Значущу роль у передачі культурної інформації у фразеологізмах іспанської мови відіграє топонімічний складник.

Влучне вживання фразеологічних одиниць з топонімами є дуже вагомим під час міжкультурної комунікації.

Переклад фразеологічних одиниць іспанської мови з елементом-топонімом становить значні труднощі.

Це пояснюється тим, що багато з них часто носять яскраво виражений національний характер. При перекладі необхідно передати значення, знайшовши подібний вислів, не чіпавши при цьому стилістичну функцію фразеологізму.

При відсутності ідентичного образу перекладач повинен вдаватися до пошуку « орієнтовної відповідності ».

Отже, короткий огляд уможливив зробити наступні висновки, що виникаючи на протязі всієї історії людства, фразеологізми кожної мови відтворюють культурнонаціональний контекст, яким заповнюються експресивні утворення, порівняння тощо.

Крилаті вислови стали невід'ємною частиною мовлення людини. Вони містять широку тематику, презентують особливості традицій, культури, звичаїв та досвіду, набутого народом на різних етапах його існування.

Певна кількість фразеологізмів в іспанській та українській мовах має повні еквіваленти (наприклад, *вільний як птах – libre como un pájaro, un beso de Judas – поцілунок Іуди* і т.п.) [44, с. 170] та часткові відповідники (*arca de Noé – Ноїв ковчег*).

Проте переважна більшість проаналізованих фразеологізмів містить велику кількість лексичних, граматичних та семантичних розбіжностей, що зумовлено відмінними культурними та духовними традиціями українського та іспанського народів, різними способами мотивації у використанні фразеологізмів народами обох країн.

Таким чином, проведений аналіз робіт з дослідження ФО дозволив виявити значний інтерес до дослідження цього питання. До фразеологізмів можна зарахувати різні типи поєднань – починаючи від ідіом та закінчуючи мовними штампами.

Також можемо констатувати факт варіативного підходу стосовно питання класифікації фразеологічних одиниць сучасної англійської мови в сучасний період.

З одного боку, ця тенденція ускладнює уніфікацію сприйняття явища фразеології в цілому, з іншого боку, надає можливість широкого осмислення образних одиниць, реалізуючи опцію вибору тієї чи іншої класифікації згідно уявленням про картину світу, що, безсумнівно, можна розглядати як перспективу розвитку нових фразеологічних теорій.

1.2. Характеристика основних прийомів семантичних трансформацій при створенні фразеологізмів

Семантичний аналіз досліджуваних фразеологічних одиниць свідчить про семантичну адаптацію і трансформацію власної назви в « назву-символ » з яскраво вираженими національно-культурними конотаціями. Це відбувається завдяки процесу так званої мовної фразеологізації, тобто процесу збагачення і розширення загального значення ФО за рахунок етномаркованих асоціативних значень, які висуваються на перший план завдяки топоніму як транслятора соціокультурної інформації [74, с. 49].

Аналіз мовного матеріалу дозволяє виявити 5 видів семантичних трансформацій в складі ФО з топонімічним компонентом (див. табл.1.1).

Таблиця 1.1.

Типи семантичних трансформацій в складі ФО

Типи семантичних трансформацій	Іспанська мова
Метафора	67%
Метонімія	24%
Синекдоха	5%
Каламбур	2,5%
Порівняння	1,5%

Як видно з таблиці, в іспанській мові переважають такі семантичні трансформації, як метафора і метонімія. Метафоричне перенесення є основним механізмом фразеологізації топонімічного компонента в складі ФО.

Слід зазначити, що Аристотель відводив метафорі виняткову роль в відображенні об'єктивної реальності, оскільки він вважав, що поняття «

подоби » є основним засобом в пізнанні світу. Метафори є засобом характеристичної наших концептуальних уявлень про навколишню дійсність в термінах інших уявлень в тому випадку, якщо ми не маємо можливості висловити їх іншим способом.

За словами В. Г. Гака, метафора є обов'язковим засобом вираження в мові, оскільки вона властива людському мисленню і мові [26, с. 11].

Метафора є потужним засобом вираження ознакових значень. Асоціативно-образна природа, що дозволяє в одній структурній одиниці поєднати об'єктивний сенс, інформаційне повідомлення про предмет або явище зовнішнього світу, з одночасною суб'єктивною оцінкою і інтерпретацією, що зумовило широке поширення метафор в мові та мовленні [58, с. 43].

Унікальність метафоричних перенесень полягає в можливості створення ознак, які не мають аналогів в системі засобів прямої номінації. Образно-аналітична структура метафори дозволяє передавати значення будь-якої міри складності і семантичної конфігурації. Метафора виникає при уподібненні одного явища до іншого на основі семантичної близькості станів, властивостей і дій, що характеризують ці явища.

З формальної точки зору, метафоричне перенесення полягає у вживанні слова (словосполучення, речення), призначеного для позначення одних об'єктів (ситуацій). Насправді, для найменування або характеристичної інших об'єктів (ситуацій) на підставі умовної тотожності приписуваних їм предикативних ознак [26, с. 13].

Метафоричне перенесення орієнтоване на адресата, тому при його використанні суб'єкт мовлення повинен бути впевнений в тому, що його реальний або потенційний слухач, використовуючи наглядно-чуттєві образи, розкриє приховане за метафоричною оболонкою значення відповідно до його задуму.

Метафора є продуктом когнітивної роботи думки, засобом пізнання і відображення навколишньої дійсності. Використання метафоричного

образу-символу в якості логічної моделі сприйняття смислових значень, що не володіють на рівні свідомості іншими формами втілення, свідчить про високий потенціал розвитку інтелекту лінгвоспільноти [38, с. 105].

Людина не обмежує себе наявними в її розпорядженні межами, а рухається далі в прагненні зрозуміти все різноманіття навколишнього світу, все багатство існуючих в ньому смислових значень.

Фразеологічні одиниці з повним переосмисленням компонентів являють собою випадок повної метафори. Внаслідок ряду деформацій словесного висловлювання думки, що колись було досить зрозумілим, однозначним і конкретним, таким, що відповідало нормам живої мови [22, с.150].

Проте, відомі і такі метафори, які утворилися на основі порівняння з нереальними явищами або ситуаціями, які існують лише в уяві людей, наприклад: *a las tablas de surf en California* - дошки для серфінгу в Каліфорнію; *Lleva búhos a Atenas* - возити сов в Афіни. Всі вищезгадані фразеологізми мають значення *займатися марною справою*.

Крім словосполучень метафоричному переосмисленню можуть підлягати також речення: *es tan estúpido que puede vender el puente de Brooklyn* ; *el es un tonto de peluche* букв. він такий дурний, що можна йому продати Бруклінський міст; він набитий дурень (Бруклінський міст став одним із найбільших мостів свого часу, технічним досягненням, проривом, дивом інженерної думки середини XIX століття, символом сили, енергії, майстерності; він зачаровує своєю міццю уяву всіх туристів. Коли хочуть підкреслити матеріальний добробут людини, то кажуть, що вона може купити навіть Бруклінський міст, що знаходиться за межею реальності. Але також говорять і про дурість людини, яка вірить в те, що це дійсно можливе).

Серед прізвиськ, утворених шляхом метафоричного перенесення, також зустрічається одне запозичення з Біблії - *La sal de la tierra* - Сіль Землі. Однак тут цей вислів використовується в прямому значенні. На території штату розташовуються соляні шахти.

Крім метафоричного переосмислення, в основі може лежати переосмислення метонімічне. Метонімія звертає увагу на індивідуальну рису, дозволяючи адресатові мовлення ідентифікувати об'єкт, виділити його з області спостережуваного, відрізнити від інших присутніх з ним предметів (метафора зазвичай дає сутнісну характеристику об'єкта) [17, с. 9].

Зрушення значення в складі вільного словосполучення може здійснюватися шляхом метонімічного переосмислення. Наведемо приклад: *de China a Perú, en todas partes* - від Китаю до Перу, всюди, створене С. Джонсоном, письменником і знаменитим лексикографом. Значення даної фразеологічної одиниці з топонімічним компонентом формується на основі певних уявлення про ці країни, як символи охоплення територій, розташованих на величезній відстані одна від одної.

Таким чином, в розумінні мешканців *пройти шлях від Китаю до Перу* означає побувати всюди.

Так, наприклад, в результаті метонімічного перенесення значення слів (назви вулиць) виник цілий ряд фразеологічних одиниць: *ropa de moda para jóvenes* - модний одяг для молоді.

Ще одним із способів перетворення топонімічного компонента в складі фразеологічних одиниць є різновид метонімії - синекдоха, сутність якої полягає в перенесенні назви на основі взаємозв'язку частини та цілого. Наприклад, ФО з топонімічним компонентом *dinero falso* - фальшиві гроші сходять до історичного факту, що мав місце в англійському місті Бірмінгем (Brummagem - спотворене Birmingham), де в XVII столітті була поширена підробка срібних монет в 4 пенси.

Ще один стилістичний прийом, який впливає на фразеологізацію - це порівняння, яке базується на уподібненні одного явища іншому, підкреслює їх загальну ознака.

Порівняння часто розглядається як особлива синтаксична форма вираження метафори, коли остання з'єднується з висловлюваним нею предметом за допомогою граматичної зв'язки *як, ніби, немов, точно* і т.п.

ФО з топонімічним компонентом *viejo como el mundo* - старий як світ.

ФО з топонімічним компонентом *ocupado como una estación Grand Central* букв. зайнятий як станція гранд-сентрал, дуже жвавий, галасливий, людний.

Отже, в іспанській фразеології метафора займає лідируюче місце, і можна спробувати пояснити це таким чином - метафора стимулює ланцюг асоціацій і часто стає естетичною самоціллю, витісняє початкове вихідне значення слова, часто важливий не вихідний життєвий сенс висловлювання, а його несподіване метафоричне значення - новий сенс.

Іспанський менталітет відрізняється своєю любов'ю до мистецтва і естетики, і це знаходить своє відображення в мові, його стилістичної інтерпретації.

1.3. Опис фонетичного способу утворення фразеологізмів

Фразеологізми з топонімами включають в себе як реально існуючі назви, так і вигадані. Серед іспанських фразеологічних одиниць зустрічаються вигадані:

1. Ороніми (імена власні гір та інших височин), наприклад, *grito del valle* - долина плачу - символ людського життя (букв.: 'долина Бака').

Багато дослідників вважають, що визначити місце розташування цієї долини представляється неможливим. Можливо цей вираз пов'язаний з існуванням арамейського дієслова *bassjan* - плакати, таким чином, стає зрозумілим зв'язок між « долиною плачу » і « долиною Бака »: ономастичний компонент останнього є лжеонімом;

2. хороніми (назви великих областей: географічних, економічних, історичних), наприклад, *cielo en la tierra* - казкова країна достатку і неробства, рай земний;

3. ойконіми (назви населених пунктів), наприклад, *en el camino a la pobreza* - на шляху до злиднів.

4. урбанонімів (назви внутрішньоміських об'єктів), наприклад, *ser rico* - *бути багатим* (букв.: жити на Безтурботній вулиці); *en problemas, en deudas* (вуст.) *в біді, в боргах* (букв.: на дивній, сумнівній вулиці).

Фонетичний шлях утворення ФО полягає в переносі значення слова, частини слова, вільного словосполучення чи речення на основі подібності зовнішньої форми [16, с. 15].

Прийомам переосмислення є каламбур, який розглядається як культурне явище, оскільки для розуміння каламбурів реципієнту необхідно відтворити в пам'яті культурні дані.

Характерним для ФО, утворених на основі каламбуру, є реальне існування топонімів, зовнішня форма яких є подібна до апелютивів, на основі чого відбувається ототожнення топонімічного основного значення з апелютивним.

Більшість фразеологізмів, представлених в цій групі, утворюються за допомогою стилістичного прийому - каламбуру або гри слів, який розглядається як культурне явище, оскільки для розуміння каламбурів реципієнту необхідно відтворити в пам'яті культурні дані.

Однак характерною ознакою фразеологічних одиниць з компонентом-топонімом, утворених на основі каламбуру, є реальне існування топонімів, зовнішня форма яких подібна до апелютива, на основі чого відбувається ототожнення топонімічного основного значення з апелютивною [7, с. 84].

Ілюструють це положення фразеологізми: *acostarse* - *лягати спати*; *come bien, come* - *добре поїсти, наїстися*.

Серед виразів цього роду слід розрізняти такі різновиди:

1) вираження, які побудовані на двоякому значенні одного з компонентів;

2) вираження, які побудовані на омонімічній заміні одного з компонентів;

3) вираження, які побудовані на схожості в звучанні між яким-небудь дієсловом або іменником і дійсною або вигаданою географічною назвою (власне географічні каламбури) [55, с. 119].

В іспанській мові переважають каламбури першого типу, тобто вирази, які побудовані на двоякому значенні одного з компонентів.

Сутність каламбуру полягає в зіткненні або несподіваному об'єднанні двох несумісних значень в одній фонетичній (графічній) формі. Елементом, що забезпечує каламбуру успіх, є непередбачуваність тієї чи іншої ланки в ланцюзі мови, так званий ефект несподіванки.

Тому автори так охоче кладуть в основу каламбурів фразеологізми, тобто такі словосполучення, які не створюються в момент говоріння, а відтворюються в готовому вигляді: читач знає точно, який компонент за яким треба очікувати, а це робить особливо гострим ефект обману його очікувань.

Фразеологічний каламбур - це гра фразеологічною одиницею, це семантично перетворені фразеологізми. Часто обіграються прислів'я і приказки з метою отримання несподіваного ефекту [35].

Каламбури виконують ігрову функцію в різних видах тексту: гумористичних оповіданнях, скетчах, коміксах, мініатюрах, анекдотах, жартах, в рекламі і т. д.

Гра словами є тонким мистецтвом. Каламбур укладає в собі неповторні « мерехтіння звучань і значень », є дуже цікавим семантичним феноменом, в основі якого лежать складні мовні засоби (багатозначність, омонімія, паронімія і т. д.) [65, с. 57].

Одним з найбільш цікавих стилістичних прийомів, які представляють собою семантичний феномен, який містить в собі неповторні « мерехтіння звучань і значень », є каламбур - гра слів, яка заснована на навмисній або мимовільній двозначності, породженої омонімією або полісемією, в деяких випадках викликає комічний ефект [64, с. 58].

Необхідно відзначити, що серед ФО, утворених шляхом каламбуру, можна розрізняти ФО, в основі яких лежить полісемія одного з компонентів і ФО, побудовані на омонімічній заміні одного з компонентів.

В іспанській фразеології переважають каламбури, які побудовані на реалізації різних значень багатозначних слів.

Отже, каламбур в широкому сенсі - це будь-яка словесна гра, що створює невідповідність плану змісту і плану вираження з метою утворення комічного ефекту, це складне явище, яке фокусує лінгвістичну бінарність значень.

Каламбур, як стилістичний спосіб утворення стійких словосполучень, є одним з найпродуктивніших. Будучи плодом народної уяви, вирази, побудовані на грі слів, мають широке ходіння в народі. Ними не гребують і письменники, які використовують каламбури як важливий засіб образної та експресивно-емоційної характеристики.

1.4. Опис лексико-граматичного способу утворення фразеологізмів

Утворення ФО з топонімічним компонентом лексико-граматичним шляхом починається зі стабілізації лексико-граматичних відношень у словосполученні.

Todo barco - forma y Bristol - moda, або *Bristol - moda y barco - forma* – першокласно, в зразковому порядку; не є дуже поширеним фразеологізмом, але досить цікавим, тому що фактично складається з двох окремих фраз.

Para enviar smb. a Coventry – бойкотувати, ігнорувати кого-небудь, припинити спілкування з ким-небудь (досл. відправити кого-небудь до Ковентрі).

Verdadero como el azul de Coventry - фразеологізм вживається при укладенні комерційних угод та означає, що угода носить чесний характер. Зворот пов'язаний із словосполученням *de Coventry*, що мав значення «

справжній синій колір ». В місті Ковентрі знали секрет вироблення синьої фарби, що не линяла при пранні.

El hombre (y / o mujer) en el ómnibus Clapham – гіпотетична звичайна і розсудлива особа, фразеологізм використовувався в англійському суді, коли необхідно було вирішити чи був вчинок розсудливим. Фразеологізм відсилає до розповіді про пожежу і паніку у омнібусі міста Клепхем, коли тільки один з пасажирів зберігав спокій та врятував життя інших людей, та свідчить про відому схильність англійців до витриманих, зважених та розсудливих вчинків

Un (sabio) hombre de Gotham - людина, що робить дурниці; Готам – населений пункт, що знаходиться недалеко від міста Ноттінгема. [25, с. 11].

Висновки до розділу 1

Отже, семантичний зсув зумовлюється наявністю у висловлюванні « унікальних компонентів » – квазітопонімів, функція яких, на відміну від реальних топонімів, полягає в характеристичній об'єкта.

Механізмом переносу є антономазія як підвид метафори. Особливістю переносу значення квазітопонімів на основі антономазії є подібність і плану вираження, і плану змісту.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІСПАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

2.1. Специфіка перекладу ФО

Дослідження особливостей перекладу фразеологізмів слід почати з визначення самих фразеологічних одиниць.

На думку А.В. Куніна, фразеологічні одиниці (ФО) – це стійкі поєднання лексем з повністю або частково переосмисленим значенням [36, с. 41].

Найбільш загальними ознаками ФО називають « мовну стійкість, семантичну цілісність і роздільнооформленість » [17, с. 51].

Фразеологічні одиниці заповнюють ніші в лексичній системі мови, яка не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною сторін дійсності, і в багатьох випадках є єдиними позначеннями предметів, властивостей, процесів, станів, ситуацій і т.д.

Утворення фразеологізмів послаблює протиріччя між потребами мислення і обмеженими лексичними ресурсами мови. У тих же випадках, коли у фразеологізмі є лексичний синонім, вони зазвичай розрізняються в стилістичному відношенні [36, с. 41].

Фразеологія – це скарбниця будь-якої мови. У фразеологізмах знаходить відображення історія народу, своєрідність його культури і побуту.

Фразеологізми – високо інформативні одиниці мови. Саме тому питання перекладу фразеологічних одиниць представляє особливу важливість в науці перекладу.

Існують різні думки про те, як слід перекладати художній твір з мови оригіналу.

Деякі вважають, що виражене автором повинно бути перевиражене перекладачем; інші пропонують іноді віддалятися від слів оригіналу навмисне для того, щоб бути до нього ближчим; треті кажуть, що не слід перекладати слова, і навіть іноді сенс, головне – треба передавати враження; останні закликають перекладати сміх – сміхом, посмішку – посмішкою і т. д.

Дослідники фразеології різних мов відзначають, що в процесі функціонування в мовленні ФО часто піддаються різним перетворенням.

Ці трансформації завжди цілеспрямовані і здійснюються з певним комунікативним і стилістичним завданням.

Ш. Баллі писав: « Якщо вчений або інженер змінює мову для того, щоб « обмежити доступ » її і зробити більш логічною, розумовою, то письменник перетворює її, щоб зробити придатним для вираження суто індивідуальної думки, тобто ефективного і естетичного змісту » [21, с. 19].

Багато авторів в якості вихідної точки беруть лінгвістичні класифікації, побудовані в основному на критерії нерозкладності фразеологізму, неподільності його компонентів, залежно від якої і від ряду додаткових ознак – мотивування значення, метафоричності і т.п. – визначається місце ФО в одному з наступних розділів: фразеологічні зрощення (ідіоми), фразеологічні єдності (метафоричні одиниці), фразеологічні сполучення і фразеологічні вирази (Ш. Баллі, В. В. Виноградов, Б. А. Ларін, М. М. Шанський).

Показовою щодо творчого використання такої класифікації в теорії і практиці перекладу можна вважати роботу Л.В. Федорова. Розібравши основні для того часу (1968) лінгвістичні схеми, він зупиняється на запропонованій В. В. Виноградовим і осмислює її з точки зору перекладознавства.

Вважається, що можливості досягнення повноцінного словникового перекладу ФО залежать в основному від співвідношень між одиницями вихідної мови (ВМ) і мови перекладу (МП):

- 1) ФО має в МП точну, що залежить від контексту, повноцінну відповідність (сміслові значення + конотації);
- 2) ФО можна перекладати на МП тією чи іншою відповідністю, звичайно з деякими відступами від повноцінного перекладу;
- 3) ФО не має в МП ні еквівалентів, ні аналогів і неперекладна в словниковому порядку.

Дещо спрощуючи схему, можна сказати, що ФО перекладають або фразеологізмом (перші два пункти) – фразеологічний переклад, або іншими засобами (за відсутністю фразеологічних еквівалентів і аналогів) – нефразеологічний переклад

Між ними є безліч проміжних, середніх рішень, наприклад, в залежності від деяких характерних ознак і видів ФО (образна – необразна фразеологія), переклад з урахуванням стилю, колориту, мови, авторства окремих одиниць і так далі.

Ці додаткові аспекти повніше представляють проблему перекладу ФО, що розширяють і полегшать вибір найбільш підходящого прийому.

2.2. Фразеологічний переклад

Фразеологічний переклад передбачає використання в тексті перекладу стійких одиниць різного ступеня близькості між одиницею ВМ і відповідною одиницею МП – від повного і абсолютного еквівалента до приблизної фразеологічної відповідності.

Для того щоб говорити далі про такий спосіб перекладу, дамо визначення фразеологічному еквіваленту.

Фразеологічний еквівалент – це фразеологізм на ВМ, за всіма показниками рівноцінний перекладній одиниці.

Як правило, незалежно від контексту, він повинен володіти тими ж денотативними і конотативними значеннями, тобто між співвідносними ФО не повинно бути розходжень щодо змісту, стилістичної віднесеності,

метафоричності та емоційно-експресивного забарвлення, вони повинні мати приблизно однаковий компонентний склад, мати однакові лексико-граматичні показники:

- сполучуваність (наприклад, щодо вимоги одухотвореності / бездушності);
- приналежність до однієї граматичної категорії;
- вживаність, зв'язком з контекстними словами-супутниками і т. д.;
- ще одним – відсутністю національного колориту [17, с. 58].

Мова йде, по суті, про повну і абсолютну еквівалентність. Все це – вже існуючі, порівняно нечисленні одиниці, робота з якими зводиться до їх виявлення в МП; вирішальна роль в цій роботі здебільшого належить відмінному володінню ІМ і словниками.

Неповним (частковим) фразеологічним еквівалентом називають таку одиницю ВМ, яка є еквівалентом, повним і абсолютним, співвідносною багатозначної одиниці в ІМ, але не у всіх її значеннях.

Наприклад, *Masacre de las inocentes*, відомий біблеїзм, повністю відповідає в українській мові *побиттю немовлят*, але ця українська одиниця є лише частковим еквівалентом, так як в іспанській мові ФО має ще одне значення – жарг.

Часткових еквівалентів порівняно небагато, так як взагалі явище багатозначності менш характерне для фразеології. Набагато частіше зустрічаються випадки відносною фразеологічної еквівалентності.

Відносний фразеологічний еквівалент поступається абсолютному лише в тому, що відрізняється від вихідної ФО з якого-небудь з показників: інші, часто синонімічні компоненти, невеликі зміни форми, зміна синтаксичного побудови і т.п.

В іншому він є повноцінною відповідністю ФО, яка перекладається, «відносність» якого скрадається контекстом [41, с. 83].

Різниця може бути, наприклад, в сполучуваності, в неоднаковий лексико-семантичний зміст окремих компонентів. Наприклад, *наступати на горло* відповідає еквіваленту іспанської мови *pisar la garganta*.

В інших випадках еквівалент може відрізнятися від вихідної ФО щодо компонентного складу; наприклад, один і той же образ може бути виражений економніше або просторовіше. Образи можуть бути дуже близькими, дотичними, наприклад, *дощ – злива – опади*; вельми далекими, але логічно порівнянними.

В українській мові фраза *палиці ніде впасти* еквівалентна іспанській *los palos no tienen donde caer*.

Але образи двох аналогів можуть не мати між собою нічого спільного як образи, що не заважає еквівалентам виконувати справно свою функцію в перекладі.

В принципі, можливість перекладати ФО аналогами з образністю, абсолютно не має точок дотику в ВМ і ПМ, пояснюється головним чином тим, що здебільшого це стерті або напівстерті метафори, які не сприймаються або, скоріше, сприймаються підсвідомо носієм мови [41, с. 86].

Міра яскравості образу – від дуже низької до нульової у фразеологічних зрощеннях, а в єдностях вища, але рідко досягає інтенсивності у вільному поєднанні – є однією з головних передумов для вибору прийому перекладу між аналогом і калькою.

Нарешті, надзвичайно часті розбіжності, що виникають у випадках використання таких прийомів перекладу, як різного роду трансформації типу антонімічного перекладу, конкретизації і генералізації, яким піддаються і фразеологічні одиниці.

До фразеологічних можна умовно віднести й індивідуальні еквіваленти.

Не знаходячи в МП повної відповідності, перекладач іноді змушений вдаватися до словотворчості, оформляючи новий, свій фразеологізм, що максимально нагадує « природний ».

Якщо таку « підробку » читач сприйме, то значить вдалося передати зміст і стиль одиниці, що перекладається в « фразеологічній » формі.

Індивідуальні фразеологізми, якщо вони майстерно « зроблені », володіють показниками звичайної ФО, відрізняючись від неї лише за одним, найважливішим показником – вони не відтворювані. Тому тут мова йде про контекстуальний переклад.

Фразеологічні еквіваленти та аналоги зустрічаються найчастіше в наступних групах стійких одиниць.

1. Інтернаціональна фразеологія – ФО, які ввійшли в мови багатьох народів з історичних (головного образу античних), міфологічних, літературних джерел, запозичувалися з мови в мову або ж виникали у різних народів внаслідок спільності людського мислення, близькості окремих моментів соціального життя, трудової діяльності, виробництва, розвитку науки і мистецтв [41, с. 89].

Однієї приналежності фразеологізму до міжнародних недостатньо, щоб забезпечити його правильний переклад.

По-перше, далеко не « інтернаціональні одиниці », які ввійшли в одну мову, є і в інших мовах.

По-друге, незважаючи на однаковий шлях перекладу – калькування, між еквівалентами все ж відзначаються незначні формальні відмінності (словосполучення – складне слово, прийменникова – безприйменникова конструкція, різна суфіксація і т. д.), а це іноді істотно ускладнює перекладача.

По-третє, хоча і порівняно рідко, але еквівалентів може бути більше одного і тоді перекладач не може машинально замінити свою одиницю еквівалентною.

Всі ці « але » пред'являють перекладачеві жорстку вимогу: перевірити за словниками кожен сумнівний випадок [41, с. 93]

2. Стійкі порівняння. У багатьох народів говорять: *співає як соловей, сміливий як лев, упертий як осел, п'яний як свиня* і т. ж. Але для тих же якостей поряд з цими образами є й інші, незвичні для ІМ.

Порівняння з « солов'єм » явно не підійде для країн, де його не знають, і перекладач повинен дуже добре подумати, перш ніж ввести незвичний образ.

Цього ж вимагають й інші порівняння – переклададити своїм, звичним, або зберегти « екзотичне »: наприклад, англійці і французи бачать впертість швидше у мула, а осел є також символом дурості; що стосується пияцтва, то поряд зі свинею у різних народів фігурує чимало інших образів: фр. *(п'яний як) співоочий дрізд, монах (францисканець, тамплієр) або скибочка хліба в бульйоні* [41, с. 95]

3. Складові терміни. Складні терміни (в тому числі і складові назви) — особлива група ФО, що вимагають в будь-якому випадку еквівалентів в ПМ.

Однак так як в них термінологічний початок переважає над фразеологічним, наводимо їх тут з одним застереженням, що вони перекладаються завжди еквівалентами, але не обов'язково фразеологічними: багато складних термінів в одній мові мають однослівні еквіваленти в іншій [41, с. 97]

4. Граматична фразеологія. Граматична фразеологія – умовна назва роздільнооформленості частин мови, головним чином складених прийменників і сполучників [41, с. 98]

Переклад фразеологізмів завжди породжував надзвичайну зацікавленість усіх, хто під час роботи буває вимушений робити переклад стійких словосполучень.

Стійкі порівняльні звороти, які називаються компаративними фразеологічними одиницями, окремо постають в іспанській фразеології. У статтях іспанських дослідників Кармен Наварро, Педро Альвареса де

Мірандо, Хосе Мільона та інших досліджуються питання, пов'язані із способами перекладу фразеологічних порівнянь або ідіом, що виявляються максимально лексиколізованими зворотами мови, які здебільшого не мають ніякого зв'язку із значенням їх членів. Ідіоми часто включають слова, невідомі та незрозумілі сучасним носіям [69, с. 15-17].

При перекладі таких фразеологізмів іноді буває легко знайти мотивацію, яка набула той чи інший вислів, якщо вона тісно пов'язана з реальністю.

Інколи це не так легко зробити тому що походження і мотивація фразеологізму спирається на народний менталітет, або на анекдотичні випадки, пов'язані з історичними подіями чи географічними назвами, походження яких ховається у темряві народних висловів. Порівняння складають окрему групу у фразеології.

Ці словосполучення найбільш рясно відображені у будь-якій мові, особливо в іспанській. Вони виникають під час порівняння схожості двох або більше явищ. Це один з найвиразніших та найпрекрасніших засобів, щоб лінгвістично натякнути на ту чи іншу характерну рису або якість предмета чи людини, яка виникає у свідомості співрозмовника (письменника) під впливом його власної фантазії [75, с. 124-125].

Отже, щоб правильно перекласти ФО з іноземних мов на іншу мову перекладач повинен володіти не тільки відмінним знанням мов, а й мати повні знання історії та культури країн, бути гарним психологом і вміти правильно користуватися будь-якими словниками.

2.3. Нефразеологічний переклад

Нефразеологічний переклад перекладає дану ФО за допомогою лексичних, а не фразеологічних засобів ПМ.

До нього вдаються зазвичай, лише переконавшись, що жодним із фразеологічних еквівалентів або аналогів скористатися не можна.

Такий переклад, враховуючи навіть компенсаційні можливості контексту, важко назвати повноцінним: завжди є деякі втрати (образність, експресивність, конотація, афористичність, відтінки значень), що і змушує перекладачів звертатися до нього тільки в разі крайньої необхідності.

До нефразеологічного перекладу відносять:

1. Лексичний переклад. Строго лексичний переклад застосуємо, як правило, в тих випадках, коли дане поняття позначене в одній мові фразеологізмом, а в іншому – словом.

На відміну від « однослівного » і ближче до того, що називають вільним перекладом, смисловий зміст ФО може бути перекладано змінним словосполученням.

Такі переклади цілком задовільно виконують свою роль і в словнику, вказуючи точне семантичне значення одиниці. Однак в контексті будь-відповідність має набути « фразеологічного вигляду » або, щонайменше, стилістичне забарвлення і експресивність, що близькі до оригінальних [21, с. 42]

Одним словом, і при лексичному перекладі ФО потрібно завжди прагнути наблизитися до фразеологічного, перекладати хоча б окремі його елементи або сторони.

2. Калькування. Калькування, або дослівний переклад, вважають за краще зазвичай в тих випадках, коли іншими прийомами, зокрема фразеологічними, не можна передати ФО в цілості її семантико-стилістичного і експресивно-емоційного значення, а з тих чи інших причин бажано « довести » до читача образну основу.

Калькування можливе тільки тоді, коли дослівний переклад може довести до читача справжній зміст всього фразеологізму (а не значення складових його частин).

Це можна здійснити, по-перше, щодо образних ФО, головним чином фразеологічних єдностей, що зберегли метафоричність; калькувати можна, по-друге, ряд прислів'їв і, в першу чергу, таких, які не володіють підтекстом.

Цим прийомом можна, по-третє, передати і деякі стійкі порівняння, але, тільки переконавшись, що носій ПМ сприйме їх правильно. Багато кальки можна віднести до перекладу фразеологічного [21, с. 45].

3. Описовий переклад. Описовий переклад ФО зводиться, по суті справи, до перекладу не фразеологізму, а його тлумачення, як це часто буває взагалі з одиницями, що не мають еквівалентів в ПМ.

Це можуть бути пояснення, порівняння, описи, тлумачення – всі засоби, що передають в гранично ясній і короткій формі зміст ФО, все з тим же незмінним прагненням до фразеологізації. В контексті цей шлях перекладу самостійного значення не має.

Висновки до розділу 2

Отже, ми розглянули основні способи і прийоми перекладу фразеологізмів. Ми побачили, що пов'язані з цим проблеми розглядаються різними лінгвістами по-різному, рекомендуються різні методи перекладу, зустрічаються незбірні думки. У різних ситуаціях можуть знадобитися різні підходи.

Але основна роль тут належить особистості самого перекладача. Він повинен відчувати себе частиною тієї культури, на мові представників якої написаний той чи інший текст, повинен вжитися в нього, зробити єдино можливий і в той же час неповторний варіант перекладу.

Для цього йому необхідно інтегрувати в своє мислення всю величезну сукупність реалій чужої культури, і викласти чужі думки так само ясно і свіжо, як вони були висловлені, використовуючи при цьому все могутність і багатство мови, якою говорить він сам.

РОЗДІЛ 3.

ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБІВ ТА ПРИЙОМІВ ПЕРЕКЛАДУ ФО НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ НА ПРИКЛАДІ ТЕКСТІВ ІСПАНОМОВНИХ ЗМІ

3.1.Способи перекладу

Фразеологічний переклад передбачає використання в тексті перекладу стійких одиниць різного ступеня близькості між одиницею іноземної мови та відповідною одиницею мови перекладу.

Успішний переклад фразеологізмів визначається великою кількістю факторів. У зв'язку з цим багато науковців розглядають фразеологізми як національно специфічні одиниці мови [4, с. 47].

Більшість лінгвістів відзначають складність завдань, що виникають при перекладі фразеологічних одиниць: потрібно передати образність обороту, спробувати віднайти аналогічний український вислів, не забути про своєрідність тексту, що перекладається, і намір перекладача мови.

Як правило, перші складнощі в перекладі з'являються на початковому етапі розпізнавання фразеологічних одиниць у тексті оригіналу.

Значна частина невдалого перекладу пов'язана саме з невірним трактуванням фразеологізмів перекладачем, який приймає їх за змінні (вільні) словосполучення та перекладає буквально, на рівні окремих лексичних одиниць.

Компоненти фразеологізму, як правило, не відрізняються від звичайних лексичних одиниць, що ускладнює ідентифікацію вираженого сенсу.

При перекладі потрібно, перш за все, визначити:

- можливість збереження метафоричності;
- проаналізувати ступінь збереження стилістичних і конотативних особливостей одиниці, що перекладається;

- при неминучості втрат зробити правильний вибір щодо того, чим можна знехтувати.

У наш час набирає популярності інтеграція народів і розвиток полікультурного суспільства задля дослідження лінгвокультурного та країнознавчого характеру країн.

Фразеологізми є саме тими мовними одиницями, які використовуються в усіх прошарках населення і тим самим відображають національний характер.

Фразеологічні одиниці тісно пов'язані з інтересами та повсякденними справами людей.

Як ніякі інші засоби мови, вони вбирають в себе історію, оскільки описують певні звичаї, особливості побуту та культури, історичні події, традиції народу; деякі з них, можливо, уже не існують і збереглися лише в мові.

У зв'язку з цим дослідження фразеологізмів не втрачає своєї актуальності.

Незважаючи на те, що фразеологізми існують протягом усієї історії мови, вивчення фразеологічного складу почалося не так давно.

Про предмет і проблеми фразеології написано досить багато, проте залишається ще чимало невирішених проблем і недосліджених областей, оскільки як самостійна наука фразеологія існує лише протягом п'ятдесяти років.

Наразі є досить актуальним зіставлення української й іспанської мов, так як ці мови – різносистемні мови, тобто які не є спорідненими.

Проблема виявлення критеріїв, відповідно до яких можна визначити рівень лінгвокультурної еквівалентності фразеологізмів як репрезентативного мовного коду заявлених лінгвокультур, є однією з найбільш важливих проблем сучасної фразеології.

Як було сказано вище, фразеологічний образ найчастіше зберігає національну специфіку фразеологізмів, оскільки він дуже часто спирається на реалії, відомі тільки одному народу.

Представникові іншої нації, який не володіє фоновими знаннями, досить важко здогадатися про значення фразеологізму.

Складовими частинами фразеологічного образу є специфічні для певної нації реалії (топоніми, антропоніми, гідроніми), які сприймаються носіями мови дуже легко, так як лінгвістичні маркери його національної обмеженості «лежать на поверхні», виявляються без особливих труднощів.

Проблеми перекладу фразеології іспанської мови пов'язані з тим, що іспанська мова є рідною в низці різних країн зі своєю самобутньою культурою та традиціями.

Наприклад:

Cara o cruz – орел чи решка (дослівний переклад – особа або хрест).

Ця одиниця має багато варіантів.

Так, наприклад, у Колумбії, Чилі, Перу, Панамі та Венесуелі вказаний фразеологізм має наступну форму: *cara o sello* (дослівний переклад – особа або друк).

В Еквадорі – *sello o cruz* (дослівний переклад – друк або хрест).

У Коста-Ріці – *cara o escudo* (дослівний переклад – особа або герб).

У Мексиці – *aguila o sol* (дослівний переклад – орел або сонце).

В Аргентині – *cara o ceca* (дослівний переклад – особа або карбування монет).

У Нікарагуа – *cara o sol* (дослівний переклад – особа або сонце).

В Іспанії – *cara o cruz* (дослівний переклад – особа або хрест).

У всіх цих фразеологічних одиниць однакове значення – випадковість.

Використання різних компонентів в складі даних одиниць пояснюється різницею в зображеннях на монетах цих країн.

Еквівалент даного фразеологізму в українській мові « орел і решка » не описує зображень на монетах, але має таке ж значення.

У науковій літературі існують наступні способи перекладу фразеологічних одиниць:

- 1) калькування;
- 2) опис;
- 3) модуляція лексичного способу;
- 4) опущення та компенсація;
- 5) адаптація.

Адаптація – це один із способів перекладу фразеологічних одиниць, він також відомий як «переклад за допомогою аналога» [3, с 122].

Наприклад, *hacer novillos* (дослівний переклад – *зробити теля*) в Іспанії означає «прогулювати заняття в школі».

В українській мові є фразеологічна одиниця *валяти дурня*.

Але український фразеологізм наголошує на бездіяльності в загальному, запропонований же фразеологізм в іспанській мові має більш вузьке значення та не заохочує пропуски в школі або на роботі.

Прикладом адаптації може бути переклад наступної одиниці з іспанської на українську мову: *El vino demasiado, ni guarda secreto ni cumple palabra* – *Занадто багато вина не зберігає секретів, не тримає слова*.

Дана фразеологічна одиниця відображає, як негативно вино впливає на розумовий стан людини.

Тема впливу вина на людину порушена в іще одній фразеологічній одиниці в українській мові «істина у вині».

Значення цього фразеологізму полягає в наступному: якщо хочеш дізнатися точно, про що людина думає, пригости його вином.

Цей відомий латинський вираз взято з праці «Природна історія» римського вченого Плінія Старшого (1 ст. н. е.). Це значення передає український фразеологізм «що у тверезого на умі, те у п'яного на язиці».

Прикладом описового перекладу може бути переклад наступної фразеологічної одиниці:

Hombre de armas tomar.

Дослівний переклад даної одиниці це « чоловік, який бере зброю ». Але цей переклад не передає точного значення.

У цій ситуації потрібно застосувати спосіб опису значення одиниці: « чоловік, який здатний діяти ».

Велике значення для перекладу відіграють фразеологізми, що містять імена власні, географічні назви. Так, наприклад, фразеологічна одиниця іспанської мови — *Quien se fue a Sevilla perdió su silla* перекладається за допомогою способу калькування *хто пішов до Севільї, той втратив свій стілець*.

Це означає втратити свою чергу, прогавити свій шанс. У країнах Латинської Америки ця одиниця використовується в різних варіаціях.

У Колумбії – не Севілья, а Баранкілья: — *Quien se fue para Barranquilla perdió su silla*.

У Мексиці – Білья: — *Quien se fue para la Villa perdió zi silla*.

На думку Корпас Пастора, калькування має вважатися одним з основних способів перекладу, так як дуже важливо зберегти образність фразеологізму, оскільки «фразеологічна одиниця виражає певну соціально-культурну реальність, яка не має нічого схожого з реальністю мови» [3, с. 59].

Калькування, або дослівний переклад, вважають за краще використовувати зазвичай є тих випадках, коли іншими прийомами не можна передати значення фразеологічної одиниці в цілому, її семантико-стилістичне і експресивно-емоційне значення, а з тих чи інших причин важливо показати читачеві образність основи.

Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли дослівний переклад може довести до читача відповідний зміст всього фразеологізму (а не значення певних його частин).

Це можливо, по-перше, по відношенню до образних фразеологічних одиниць, головним чином фразеологічних єдностей, що зберегли метафоричність.

Наприклад: *заварити кашу, розсьорбувати кашу – preparar la papilla, limpiar la papilla або більш точно preparar la cacha, limpiar la cacha.*

Для носіїв іспанської мови « la papilla » – це еквівалент каші. Але в Латинській Америці й Іспанії « la papilla » використовують тільки в дитячому харчуванні.

Тому краще застосовувати другий варіант перекладу, який відобразив транскрипцію слова « каша ».

Саме з кашею пов'язано багато фразеологічних одиниць, які можуть перекладатися за допомогою калькування, не втрачаючи культурологічної основи: *з ним каші не звариш (con el la chacha no se cocio)* – говоримо про людину, з якою не можна робити спільну справу; *мало каші їв (poca cacha comio)* – молодий і недосвідчений; *каша в голові (cacha en la cabeza)* – немає ясності в розумінні чогось, повністю якась плутанина.

Перекладач вдається до описового перекладу в тому випадку, коли дана реалія відсутня в культурі мови перекладу і, відповідно, не може бути зрозуміла носіями цієї мови.

Наприклад: *ні пуху ні пера – que tengas suertesita або le deseo suerte* (дослівний переклад – я бажаю вам удачі).

Інший приклад є більш цікавим, так як даний фразеологізм висловлює особистісні характеристики жінки.

Так, *con el gesto de quien tiene la sartén por el mango* перекладено українською мовою за допомогою опису: *з видом жінки, впевненої в собі* [5, с. 50].

Іспанський фразеологізм — *tener la sartén por el mango* перекладається українською мовою як *бути господарем становища*, що означає іншими словами бути впевненим у собі та тримати все під контролем.

Завдання перекладача полягає не лише в передачі українською мовою сенсу фразеологізму, а й відтворенні його образності й експресивності.

Найкращий спосіб перекладу фразеологізму – це використання еквівалентного або варіантного відповідника, іноді можна також застосовувати спосіб калькування.

Фразеологічним еквівалентом вважається образна фразеологічна одиниця в мові перекладу, яка повністю відповідає за змістом і стилістичною спрямованістю фразеологізму в мові оригіналу.

Інтернаціональні вирази:

La espada de Damocles – Дамоклів меч

Verter lagrimas de cocodrilo – лити крокодилячі сльози

Абсолютні еквіваленти:

Echar una ojeada – кинути погляд

La amarga verdad – гірка правда

Jugar con fuego – грати з вогнем

Leer entre lineas – читати між рядків

Відносні еквіваленти:

Matar la gallina de los huevos de oro – вбити курку, яка несе золоті яйця

Pajaro gordo, hombre de corete – птах високого польоту

Cubrirse de Gloria – покрити себе славою

Hacerle a alguien el juego – грати будь-кому на руку

Pescar en rio revuelto – ловити рибу в каламутній водиці

Використання фразеологічного варіанта:

Dineros del sacristan – шалені гроші

El dedo en la llaga – хворе місце

Pez gordo – велика шишка

Описовий переклад:

Ni nuxu ni nera – *que tenga suerte*

Nombre mío corrido – людина, відмінно знає життя

Дослідження перекладу фразеологізмів та оволодіння ними відіграють важливе значення в сучасній лінгвістиці.

Правильне й доречне використання фразеології надає неповторну своєрідність та особливу виразність. Важливо також відмітити, що велика кількість фразеологічних одиниць іспанської мови мають свої еквіваленти в українській мові.

Цей факт важливий для вирішення низки загальних лінгвістичних проблем фразеології. Але наявність загальних фразеологічних явищ і необхідність їхнього вивчення не можуть повністю відкинути на другий план саме національний характер фразеології, яка залишається важливою ланкою в лінгвістиці.

3.2. Прийоми перекладу

Переклад фразеологізмів завжди породжував надзвичайну зацікавленість усіх, хто під час роботи буває вимушений робити переклад стійких словосполучень.

Стійкі порівняльні звороти, які називаються компаративними фразеологічними одиницями, окремо постають в іспанській фразеології.

У статтях іспанських дослідників Кармен Наварро, Педро Альвареса де Мірандо, Хосе Мільона та інших досліджуються питання, пов'язані із способами перекладу фразеологічних порівнянь або ідіом, що виявляються максимально лексиколізованими зворотами мови, які здебільшого не мають ніякого зв'язку із значенням їх членів. Ідіоми часто включають слова, невідомі та незрозумілі сучасним носіям [69, с. 15-17].

При перекладі таких фразеологізмів іноді буває легко знайти мотивацію, яка набула той чи інший вислів, якщо вона тісно пов'язана з реальністю.

Іноколи це не так легко зробити тому що походження і мотивація фразеологізму спирається на народний менталітет, або на анекдотичні випадки, пов'язані з історичними подіями чи географічними назвами, походження яких ховається у темряві народних висловів.

Порівняння складають окрему групу у фразеології. Ці словосполучення найбільш рясно відображені у будь-якій мові, особливо в іспанській. Вони виникають під час порівняння схожості двох або більше явищ.

Це один з найвиразніших та найпрекрасніших засобів, щоб лінгвістично натякнути на ту чи іншу характерну рису або якість предмета чи людини, яка виникає у свідомості співрозмовника (письменника) під впливом його власної фантазії [75, с. 124-125].

Усталені фразеологічні порівняння вживані у сучасній іспанській мові є предметом даного дослідження. Іспанський дослідник Р. Гурільо висунув так звану вертикальну стратифікацію іспанських сучасних фразеологізмів, які вживаються у розмовній мові, він дає їм ще одне тлумачення, називаючи їх діастратичними різновидами [65, с. 170].

Але він вказує на те, що серед мовознавців та перекладачів не існує єдності в плані термінології, тобто одні і ті ж явища мають різні назви у різних авторів.

Так, чеський іспаніст Й. Дубський дає їм назву « функціональні стилі » Містрік називає їх просто « стилями », Ласаро Карретер – « спеціальними мовами », Абад Непот – « зворотами ».

Таким чином, звернемо увагу на розмовний стиль, оскільки саме цей стиль пропонує дослідникові широке коло зворотів мовлення, які рясніють елементами народного гумору, експресією, жвавистю, в якому існує той самий непомітний кордон між вже закріпленим значенням і новим, який тільки народжується.

Крім того, цей стиль характеризується високим ступенем вживання. Сфера використання – усне буденне спілкування в побуті, у сім'ї, на виробництві.

Основне призначення – бути засобом впливу й невимушеного спілкування, швидкого обміну думками, судженнями, оцінками, почуттями, з'ясування виробничих і побутових стосунків.

У багатьох випадках застосування таких виразів, які розглядаються в даній статті, притаманне лише розмовному стилю, це стосується як до фразеологізмів, які містять в собі порівняння, так і до приказок, прислів'їв.

Дуже часто вони вживаються як дуже корисний інструмент для вираження того, що на нашу думку, втілює саме те, притаманне людині: гумор і постійне прагнення до створення чогось нового.

Це той стиль, який вирує гумористичним елементом, тісно поєднаним з експресивністю, метафоричним значенням, іронією, гіперболою, фамільярністю, емоційністю. Це стиль, який не має жодної соціо-культурної межі.

Розмовний стиль в тому плані, що ми аналізуємо, тобто з точки зору компаративної фразеології, можна охарактеризувати, виходячи з двох критеріїв: розподіл у залежності від соціальних груп та діахронічний розподіл.

Таким чином, розмовний стиль охоплює:

- арго, тобто, форма, яку застосовують представники певних соціальних груп, групове арго, професійний жаргон, міський сленг.

На думку С. Саеса, він залежить від характеристик мовника – статі, віку, соціального статусу, професії, соціокультурної групи [86, с. 3-4].

Будь-яка людина може підтримати таку розмову про будь-що, користуючись тим варіантом народної мови, притаманної тій чи іншій місцевості, або соціокультурній ситуації.

Так, знов посилаючись на автора словника арго, С. Саес, « двадцятирічний юнак, студент мадрридського університету, буде розмовляти інакше, ніж севільська п'ятдесятирічна жінка без освіти » [86, с. 2].

- народне вживання, характерне для прошарків населення сільських місцевостей;

- розмовний стиль, який вживає архаїзми або застарілі форми.

Так, є фразеологізми, які містять порівняння з вже не існуючими у сучасності професіями: *fumar como un carretero* – палити, як биндюжник

або, інколи йдеться про події, пов'язані з релігійними обрядами: *acabar como el rosario de la aurora* (досл: *закінчитися, як нічна молитва зі зверненням до Матері Божої*, тобто не закінчитися нічим, розійтись, не прийнявши ніякого рішення);

- порівняння з речами, які вже не використовуються, або вже не існують взагалі: *más feo que un sombrero de jipijapa* (досл.: *огидніше, ніж шляпа з рослинного волокна*);
- фразеологічні звороти, де згадуються персонажі, відомі у свій час, але про існування яких вже ніхто не пам'ятає:

hablar más que Castelar en el Congreso (досл.: *розмовляти більше, ніж Кастелар у Конгресі*);

viajar más que el baul de la Piquer (досл.: *подорожувати більше, ніж валіза Пікера*).

- розмовний сучасний стиль, це щойно виникнені вислови, в яких найчастіше з'являються неологізми, створені як реакція на необхідність надати назву новому явищу, події, речі, якості: *estar más soba(d)o que la barrandilla del metro* (досл.: *бути більше заялуженим, ніж тримач в метро*); вони виникають у порівнянні з назвами відомих сучасних фільмів, серіалів, бестселлерів, напр.: *estar más aburrido que Titanic* (досл.: *бути більше набридлим, ніж Титанік*);

в них часто пригадують відомі реальні і, навіть, фіктивні персонажі, напр.: *estirarse menos que Epi y Blas en una cama de belcro* (досл.: *розлягтися на ліжку з піни, як Епі і Блаз* (відомі персонажі з гумористичної телепрограми « Сезам », яку дивляться у латиноамериканських країнах), вираз має значення *майже не рухатися*).

Більшість сучасних фразеологізмів, які містять порівняння, є спільними для носіїв мови, тобто загальнозрозумілими для жителів, як Іспанії, так і латиноамериканських країн.

Французький дослідник Р. Жоржен у статті « Секрети стилю » зазначає, що порівняння взагалі існує як найдавніший і найяскравіший спосіб

висловлення думки, а також, що цей спосіб є спільним і зрозумілим для співрозмовників [65, с. 31].

Серед дослідників іспанської фразеології існує термін « паніспанський ».

Наприклад, вислів *tener más cojones que un toro* (видавати себе за найпрозумнішого) використовується і є зрозумілим для кожного в усьому іспанському світі.

Деякі залишаються відомими і зрозумілими на всій іспаномовній території, незважаючи на те, що виникли і є характерними у якомусь окремому місці, наприклад, наступний вираз *ser mas agarrado que un chotis* означає *бути більш захоплюючим, ніж чотіс* (таку назву має мадридська мазурка).

Фразеологічні порівняння мають певну структуру:

- частина, яка порівнюється (comparandum): суб'єкт або явище, обумовлене текстом, передане шляхом порівняння;
- зв'язуючий елемент, тобто дієслово допоміжне (ser, estar) або специфічне (beber, comer);
- компаративна основа (comparatum), спільна для перших двох елементів, найчастіше буває виражена прикметником або іменником, напр.: *tener menos seso que un mosquito* (досл.: *мати менше мізків, ніж у комара*);
- формальний символ фразеологічного порівняння, який виражає відношення між елементами порівняння.

В іспанській це *más o menos* (більше – менше), інколи *antes que* (раніше, ніж): *antes que me coman los gusanos* (досл.: *раніше, ніж мене хробак з'їсть*) або *como si* (якби): *corre como si le hubieran puesto un cohete* (досл.: *біжить, якби йому ракету вставили*);

- порівняльна частина, тобто то, з чим порівнюється перший елемент.

Суб'єкт змінюється у залежності від контексту, хоча дотримується загальних законів функціональної позиції цього елемента у порівнянні: обов'язково її повинен займати певний учасник.

Наприклад, фразеологізм *mandar más que Franco* (досл. *командувати більше, ніж Франко*) зобов'язує присутності агенту дії, людини або колективу: *Pere manda más que Franco* (досл. *Пене командує більше, ніж Франко*).

Якщо компаративна база відсутня, межі між нею і зв'язуючим елементом втрачаються: *estar como un pito del sereno* – *нуль без палички, пусте місце*.

Іноді в конструкції *más que* зникає останній елемент порівняння – зіставна частина, фраза залишається без закінчення, що відбудовується за рахунок вимови з підвищенням інтонації, напр.: *Ave María, qué chico más feo...* (досл. *Мати Боже, яке страховисько...*) [74, с. 12].

Зіставна частина є ядром фразеологічного порівняння, вона актуалізує й тлумачить суб'єкт і може бути виражена іменником, який означає сутність, людину:

estar más tonto que los hermanos Calatrava (досл.: *бути дурнішим, ніж брати Калатрава*), цікаво, що брати Калатрава дійсно існували та були не дуже вдалим гумористами, відомими у 80-х роках;

- тварину, будь-яку істоту, реальну або вигадану :

ser más tonto que Abundio, que vendió el coche para comprar gasolina (досл.: *бути дурнішим, ніж Абундіо, який продав машину, щоб купити бензину*), кажуть, що Абундіо дійсно проживав у Кордові в 16-17 столітті та прославився тим, що намагався поливати свій город дуже невеликою кількістю рідини; предмет: (*estar como una regadera* – *бути мокрим, як хлющ*),

- дію (*hace un frio que corta* – *мороз тріщить*),
- стан (*mirar como las gallinas que no saben donde poner huevo* – *дивитись, як курка, яка не знає, де їй знестися*).

Джерелом фразеологічних порівнянь можуть бути будь-які аспекти людського життя:

- повсякдення, побут *ser más gordo que un lechón* (досл.: бути товстішим за порося), (*estar como un acocil* – почервоніти, як рак), персонажі реальні та фіктивні (*ser más viejo que Maricastaña* – бути старішим за Марікастанью, мається на увазі стійке словосполучення *los tiempos de Maricastaña* – українським еквівалентом якого є за царя Гороха);

ser más feo que los hermanos Calatrava – бути огиднішим за братів Калатрава, мистецтво, спорт (*estar más aburrido que un domingo sin futbol* – бути більш нудним, ніж неділя без футболу),

- назви літературних творів (*ser más pesado que el Quijote* – бути більш незграбним, ніж Дон Кіхот),
- персонажі кінофільмів (*ser más aburrido que un documental* – бути нуднішим за документальний фільм),
- топоніми (*como de aquí a Buenos Aires* – як звідси до Буенос-Айреса),
- політичні (*mentir más que el gobierno* – брехати більше, ніж уряд),
- хвороби (*comer más que una fiebre tifoidea* – їсти більше, ніж тифозна лихоманка),
- святкові дні (*ser más tierno que San Valentín* – бути ніжнішим за Св. Валентина).

Хоча визначення авторства фразеологічних зворотів, що містять в собі порівняння, є заскладним, подекуди дослідникові допомагає певний історичний контекст.

Наприклад, у 90-х роках у всіх іспанських оселях спостерігалось повальне захоплення гумористичною телепрограмою, яка мала назву *Genio y figura* (мається на увазі старий рефрен *Genio y figura hasta la sepultura* – Горбатого і могила не виправить), яка, завдяки своєму авторові, Чікіто де ла Кальсада, заповонила мову слухачів новим, цікавим і яскравим видом порівнянь, які пізніше увійшли в іспанську мову у якості компаративних

фразеологічних зворотів, і ще й досі вживаються не тільки їх сучасниками, але й молодого генерацією.

Їх імітують, надають їм нового сенсу, виявилось, що вони дуже живучі, завдяки своїй жвавості, веселому народному гумору, тісним зв'язком з повсякденністю, напр.: *tener menos gracia que una monja bailando la musica del telediario* (досл.: *бути не таким незграбним, як монахиня, яка танцює під музику телесеріалу*).

Ці вислови є настільки влучні й образні, що їх ще й досі використовують у засобах масової інформації – відомий ведучий програми, Флорентіно Фернандес, продовжував вживати їх протягом довгого часу

Фразеологізми семантично прозорі для тих, хто користується ними, і зазвичай відображають певну реалію місцевості.

Можна сказати, що фразеологізми є більш вмотивованими і прямо пов'язаними з культурними та ідеологічними явищами, ніж звичайні слова. Фразеологічні єдності можуть бездоганно поєднуватись у лексичній структурі.

Для вираження багатьох понять і цінностей у мові не існує простих слів, а лише ідіоматичні вирази (наприклад, *echar de menos* в іспанській мові, *прикусити язика* в українській). Багато фразеологізмів займають місце у лексичній парадигмі пліч-о-пліч з іншими монолексичними лексемами [67, с. 26].

Фразеологічні знаки зазвичай прозорі, вмотивовані, стилістично забарвлені. З часом фразеологізм може втратити свою вмотивованість, так як забувається метафоричний зв'язок, тобто втрачається оригінальне значення, від якого бере початок метафора.

Так, наприклад, слово *embolado* багатьма іспанцями сприймається як *нецікава, невдячна справа, яку хтось змушений робити*, в них це поняття уже не асоціюється з *toro embolado* - *биком, на роги якого під час кориди вдягалися дерев'яні кулі*, що зменшувало небезпеку, хоча разом з тим ефектність і драматизм бою та блиск тореадора.

В українській мові подібні фразеологічні звороти слугують для вираження колориту епохи, психології персонажів, їхньої ідеології та середовища, в якому вони знаходяться.

Наприклад: *Це вірно робите, що збираєтесь в степи. Там і землі більше, і після голоду стільки хрещеного люду вимерло, що хату, а не цей лях за безцінь придбаєте.* (М.Стельмах); *З миру по нитці – голому сорочка* (І.Карпенко-Карий); *Землі господаря, а не харпака потрібно* (М.Стельмах); *Казав пан, кожух дам, Поки багатий схудне, то бідний з голоду спухне, Куди громада йде, туди й наша дорога, Чорнобильська блискавка.* Фразеологізми прямо пов'язані з культурою, ідеями та формою життя суспільства, мають культурно-лінгвістичний статус.

Дуже часто фразеологізми є новими метафорами, які мовці утворюють спонтанно, базуючись на добре їм відомих культурних джерелах. Таким чином, для того щоб розуміти фразеологізми певної мови, необхідно пізнати культурний універсум мовців та їх бачення світу через метафоричні відповідності.

Під метафоричними відповідностями розуміють ті вільності, які можуть собі дозволити мовці, наприклад, такі схожі метонімії як « Мистецтво вимагає жертв. Наука вимагає жертв. Кохання вимагає жертв. Приватизація вимагає жертв. І дідько його знає, хто тільки не вимагає жертв! Якщо істина в вині, то чому вона говорить вустами дитини? ».

Іншими словами, зрозуміти нові метафори мовці можуть завдяки сукупності уже відомих їм метафор.

Ця компетенція повинна вивчатися також з лінгвопрагматичної точки зору, що визначає рамки терпимості слухачів щодо лінгвістичних інновацій. В іспанській та українській мовах онтологічне та культурне змішуються з різним ступенем та з різними відтінками.

Ілюстрацією цього може слугувати вивчення деяких поняттєвих структур, таких як, наприклад, основні напрямки руху (вгору, вниз, вперед, назад) та назви частин тіла.

Основною ідеєю тут є те, що поняттєва онтологічна структура зазнає змін, підсилюється та дає початок культурним поняттєвим структурам.

Існує ціла сукупність фразеологізмів, пов'язаних з частинами людського тіла, що відображують оточуючу дійсність, наприклад, ісп. *vivir a cuerpo de rey* ; *ni una miga* ; *poner a alguien como chupe de dómine* ; укр. *пліч-о-пліч*; *накивати п'ятами*; *на руках носити*; *сім баб, сім рад, а дитя без носа тощо*.

Людське тіло виступає своєрідним мірилом, за допомогою якого людина оцінює усе навколо себе.

Однією з найголовніших складових людського тіла є голова разом з такими її елементами як очі, ніс та вуха.

У багатьох культурах розвинулися органістичні метафори, при чому провідна роль належить саме метафорам, пов'язаним з головою: ісп. *meter en la cabeza*; *cargar la culpa en la cabeza ajena*; *tener en punta de la lengua*; *ясна голова*; *хліб всьому голова*; *замилувати очі*; *утерти носа*.

Також значна кількість фразеологізмів бере за основу руки та ноги: ісп. *cáersele el alma a los pies* ; *poner pies en polvorosa* ; *без задніх ніг*; *золоті руки*.

Зіставляючи іспанські та українські фразеологічні звороти, пов'язані з назвами частин та елементів людського тіла (голова, рот, очі, руки, пальці, серце, кров, нерви тощо), бачимо як спільні так і відмінні риси в утворенні метафоричних зв'язків у цих двох мовах.

Проведемо паралель, наприклад, такі іспанські звороти:

la sangre fría ;

bulirle a uno la sangre ;

correr la sangre ;

chuparle a uno la sangre ;

sangre azul ;

helársele la sangre en las venas ;

llevar algo en la sangre ;

no tener sangre en las venas ;

tener sangre de horchata ;

sudar sangre та українські: *кривавий піт* , *до останньої краплі крові*, *голуба кров*, *умитися кров'ю*, *кров з молоком*, *кров не водиця*.

Кров у цих двох мовах асоціюється зі смертю, характером, силою, здоров'ям, грошима та багатством.

В українській мові також асоціюється з тяжкою працею.

Поруч з частинами тіла та елементарними рухами існує ще одна група реалій, що знаходять своє відображення у мовах всіх народів: тварини, предмети оточуючого середовища та атмосферні явища.

Мислення народу – це відповідальне джерело творення фразеологізмів, і об'єктивна реальність оцінюється по-різному в залежності від свідомості та культури народу.

Є надзвичайно багато предметів, і в першу чергу тварин, що знаходять своє відображення у фразеології [71, с. 20].

Наприклад, говорячи про хитру людину нам одразу приходить в голову символ хитрості: *хитрий як лисиця* — *piçaro como un zorro*. Іншим прикладом може слугувати фразеологізм *вільний як птах* — *libre como un pájaro*.

Для українців і для іспанців птах є символом свободи, бо може літати там, де хоче.

В іспанській мові є великий відсоток назв тварин, які використовуються для підсилення тих чи інших людських рис, що не співпадають з українськими.

Наприклад, для іспанців павук - це хитра й спритна людина, а для українців – жадібна, зажерлива.

Білка в іспанській мові – рухлива бешкетниця і пустунка, а в українській мові не має метафоричного значення. Іспанці називають клопом набридливу і неприємну людину, а українці – дітей.

Півень в іспанській мові – це головна особа на підприємстві, а в українській – марнослава людина.

Іспанці називають козою божевільну людину, а в українців ця тварина асоціює зовсім іншу асоціацію: для українців коза прутка. Черв'як в іспанській мові - погана людина, в українській – нікчема.

Говорячи про фразеологічні єдності, до складу яких входить анімалістичний компонент, можна знайти найрізноманітніші вирази, що характеризують людину [73, с. 16].

Метафора відіграє основну роль у концептуалізації дійсності, тобто в організації, узагальненні людського досвіду, сприйнятті світу. У метафорі наявні ознаки, які закодовані в системі культурних знань, вірувань і цінностей народу.

Це такий спосіб мислення про світ, який використовує знання, здобуті раніше, для досягнення нових [68, с. 845].

Номени тварин, включені у процес вторинного семіозису за допомогою метафоризації, створюють своєрідні фрагменти мовної картини світу народу.

Так, кінь в іспанських пареміях описується як людина вища за соціальним статусом, наприклад: *Más corre un caballo viejo que un burro nuevo* (досл.: *Краще біжить старий кінь, ніж молодий віслук*).

Популярна в Іспанії паремія *El perro del hortelano, que ni come (las berzas) ni (las) deja comer al amo* (досл.: *Собака садівника не їсть (капусту) і не дає їсти своєму хазяїну*).

Своїм метафоричним значенням ця паремія винна байці Езопа про собаку, який охороняв непотрібне йому сіно і не давав їсти коню.

Наслідком процесу асоціативного зіставлення об'єктів для подальшого пізнання їхніх сутностей на мовному рівні стали фразеологізми з анімалістичним компонентом як образні засоби стійкого закріплення набутих знань і досвіду іспанського народу.

Курка у носіїв іспанської мови насамперед асоціюється з яйцями та м'ясом, які вона дає людині: *Gallina que no pone huevos, al puchero* (досл.: Курку, що несе яєць, – в горщик).

Тварини, не поширені на Іберійському півострові (ведмідь, мавпа, слон) не викликають у іспанців великої кількості асоціацій і з цієї причини фігурують у незначній кількості фразеологізмів з анімалістичним компонентом.

Найбільшу групу утворюють фразеологізми, у яких варіюються найменування тварини, що свідчить про виникнення різних асоціацій при сприйнятті одного явища. *Sardina (la presa) que lleva el gato, no vuelve jamás al plato* (досл.: Сардинка (здобич), яку вкрав кіт, ніколи не повернеться на тарілку).

Диференційною ознакою поняттєвої категорії « анімалізм » слід вважати символічність.

Символ є одним із традиційних способів позначення концепту. В його базі лежить образ – суцільне точне розуміння про дійсний предмет, явище, властивості, відносини.

Анімалізм « *hormiga* » (мураха) символізує хазяйновитість та працелюбність: *Más hace una hormiga andando que un buey echado* (досл.: Мураха, яка біжить, робить більше, ніж ледачий віл).

Анімалізм *paloma* (голуб) є втіленням чистоти і невинності на противагу чорному ворону (*cuervo, corneja*), який асоціюється зі злом:

Cuando una paloma empieza a juntarse con un cuervo, las plumas permanecen blancas, pero el corazón se torna negro (досл.: Коли голубка зв'язується з вороном, її крила залишаються білими, але серце стає чорним).

Анімалізм *oveja* (вівця) є символом достатку і добробуту, а власник овець викликає загальну повагу: *Desde que guardo ovejas mías, todos me dan los buenos días, cuando ajenas las guardaba, ni buenos días, ni buenas tardes me daban* (досл.: З того часу, як я пасу своїх овець, всі мені бажають доброго дня, а коли пас чужих, не бажали ні доброго дня, ні доброї ночі).

Tortuga (черепаха) асоціюється з повільною ходюю: *Lenta va la tortuga y algún día llegará* (досл.: *Повільно йде черепаха, але колись вона прийде*).

Також в іспаномовних ЗМІ досить широко вживаються фразеологізми, які породжені вторинною номінацією.

Проблема вторинних значень соматизмів у складі фразеологічних одиниць сягає концепції фразеологічного значення як комбінаторного щодо семантики компонентів, якими є слова, що підлягають різним семантичним трансформаціям у процесі фразеологізації [5, с. 35].

Розвиток семантики фразеологічних знаків може відбуватися різними шляхами, які продемонстровано в працях В. Телії, Ю. Апресяна, В. Маслової, В. Корнілова, К. Іванової та ін.

На базі вільного словосполучення внаслідок його переносного вживання виникає так зване первиннообразне значення фразеологічної одиниці. Наступне значення породжується вже на основі повторного переосмислення значення фразеологічної одиниці і має назву вториннообразного значення.

Вторинність фразеологічної номінації зумовлена здатністю семантичного змісту компонентів для виконання нового номінативного завдання.

Ця вторинність опосередкована й мотивована, адже сигніфікат фразеологічних одиниць характеризується спрямованістю на компонент позначуваної дійсності тільки за спільної реалізації певного ряду одиниць.

Цілісне узагальнено-переносне значення фразеологізмів мотивується на основі логіко-семіотичної ситуації, що потребує йменування як з широкими асоціаціями, так і з конкретним вторинно-образним значенням.

В іспанській, як і в українській фразеології, яка вживається в публіцистиці, виділяються два типи семантичної вмотивованості фразеологічних одиниць:

1) лексична, яка пов'язується зі з'ясуванням тотожності значення компонентів фразеологічних одиниць та ізоморфних щодо них слів;

2) глобальна, зумовлена метафорою, яка покладена в семантичну основу цих одиниць, причому глобальну вмотивованість може формувати процес змін у структурі значущих елементів компонента.

Метафора, яка є одним із головних засобів вторинної номінації, виникає на основі категоріального переосмислення вихідного значення поняття та опису його в інших категоріальних термінах.

Загалом визнається, що чим більшою є семантична відстань між сигніфікатом назви, що переосмислюється (« *тепор* » у термінах М. Річардса [2, с. 66]), та поняттям, яке використовується для переосмислення опису (vehicle), тим більш « живою » та образною є метафора. Формування смислу вторинних найменувань триває в процесі переосмислення « первинного » значення слів.

Метафора виступає як констатація властивості об'єкта на основі певної схожості з уже позначеним у переосмисленому значенні слова. Тут завжди можливий гіпотетичний домисел і переважає суб'єктивний погляд на дійсність.

Тому метафора так широко експлуатується у кваліфікативно-оцінній діяльності свідомості. Техніка метафори – основний прийом вторинної номінації.

Для фразеологічних одиниць, які вживаються в іспаномовних ЗМІ, більш властивий метафоричний тип фразеологічної вмотивованості, який засвідчує їх полісемію.

У діяхронічній перспективі полісемія – це результат розвитку значень слова, у синхронічному семасіологічному аспекті полісемія виступає як відношення множинності змістів та ідентичності висловів [10, с. 28].

Наприклад, ісп. *Con las manos en la masa* – *Снімати когось зненацька під час крадіжки*.

Ідентичне за образним і компонентним складом фразеологічне утворення вживається в іспанській мові ще з іншим значенням: *Estar con las*

manos en la masa – букв. *Бути з руками в тісті, працювати над чимось конкретним, застати когось зненацька на місці злочину.*

Аналогічно в українській мові маємо полісемічні фразеологізми укр. *Спіймати на гарячому та Давати по руках.*

Друге утворення містить соматизм, тимчасом як у першому прикладі спрацьовує образність та асоціації, пов'язані з діями людини, яку застали несподівано для неї.

Тому перший приклад укр. *Спіймати на гарячому* моделює фреймову ситуацію, яка може виражати не тільки концепт крадіжки, а й інші неправомірні дії. ісп. *Con las manos en la masa* звужує асоціації в напрямі конкретизації фреймової ситуації саме злочинних дій, на позначення якої вжито цю фразему.

Більш точну міжмовну полісемію відображають фраземи ісп. *Estar con las manos en la masa* та укр. *Давати по руках.* Полісемія є універсалією, що притаманна природній мові, а базові номінації на позначення частин тіла людини особливо до неї схильні [4, с.26].

Вивчення зв'язків між значеннями полісемантичних фразеологізмів, які вживаються в іспаномовних ЗМІ, тобто встановлення типів полісемії в синхронічній та в діахронічній перспективі, має велике значення як для встановлення лексичних універсалій, так і для виявлення контрастивних особливостей.

Продемонструємо це на прикладах фразеологізмів, що вживаються в іспаномовних ЗМІ, на позначення жестів і міміки.

Так, ісп. *Echar (una) mano* букв. *протягнути руку* є полісемічним і має значення:

1) ловити, хапати;

2) допомагати; укр. піднімати, підняти руку так само є багатозначним:

1) намагатися вдарити когось;

2) вступати в боротьбу з кимсь.

Вторинні значення є елементами вищого порядку, оскільки їх смисл є абстрактнішим, ніж у твірних.

Такий процес утворення значень властивий саме для полісемії фразеологізмів.

Розширення та збагачення фразеологічного фонду відбувається на базі наявних уже стійких фразеологічних одиниць за рахунок суто фразеологічних ресурсів мови, наприклад, ісп. *encogerse de hombros*, укр. *махнути рукою* і т.ін.

Можливість паралельної метафоризації, яка призводить до полісемії фразеологізмів, аргументує В. П. Жуков. На його думку, окремі значення полісемічного фразеологізму виникають щоразу на основі переосмислення, зумовленого актом метафоризації того самого змінного словосполучення.

Внаслідок цього «с мислова структура багатозначного фразеологізму характеризується певною однорідністю, рівноцінністю своїх окремих значень, тому іноді важко або зовсім неможливо визначити, яке значення є основним, а яке похідним» [Цит. за 6, с.22].

Так, ісп. фразеологізм *perder la cabeza* букв. *втратити голову* має такі значення;

- 1) змінити звичну поведінку;
- 2) з'їхати з глузду, які виражають різні поняття.

Так саме український вислів «роззявляти, роззявити рота», крім прямого значення, має таке розгалуження семантики:

- 1) дивуватися, здивуватися;
- 2) гаятися; задивлятися на щось.

Цілком очевидно, що другі значення не могли виникнути з перших, і навпаки. Навіть слова, за допомогою яких тлумачаться ці значення (змінити – з'їхати, дивуватися – гаятися), мають різну предметно-логічну належність.

І в іспанському, і в українському прикладах об'єктом метафоризації стали різні ознаки одного й того ж явища.

Таким чином, скільки значень має фразеологізм, стільки й етапів переосмислення в кожному зі своїх значень він проходить.

За формально-семантичною співвіднесеністю (денотативно-сигніфікативною) фразеологічних знаків, що вживаються в іспаномовних ЗМІ, нами було виявлено певні розбіжності в міжмовній полісемії, зокрема в таких випадках, якщо:

1) у вторинно-образній структурі іспанських фразеологізмів наявна метафорично маркована назва частини тіла, а в українській – образ – не-соматизм: Ісп. *Співати в руку* (зі значенням якісної відповідності, тобто те, що підходить, вписується), укр. *Співати під чужу дудку*.

В іспанській мові представлений образ-соматизм рука з лексичним варіантом нігті – *Quedarse soplando la mano (las unas)* – (букв. *Дути собі на руки/нігті*) *потерпіти невдачу, не досягти якоїсь мети*. В українській мові ідентичне значення представлено не-соматичним образом – укр. *Піти піймавши облизня*;

2) ізоморфні образи в обох мовах співвіднесені з різними соматизмами: ісп. *A mano salva* – букв. *Непошкодженою рукою* (укр. відповідник *Стрімголов*) на позначення людини, яка діє необачно, швидко, без будь-якої відповідальності, наражаючись на небезпеку.

На позначення ситуації, коли людина у стані відчаю чи сильно жалкує за чимось або кимсь, в іспанській мові вживається фразеологізм *Moderse las manos* – (букв. *Кусати руки*), якому в українській мові відповідає – *Кусати лікті*; ісп. *Dar cabezadas* – (букв. *нахилити голову, коли засинаєш*), *Dar una cabezada* – (букв. *зробити кивок, заснути на мить*) мають своїм відповідником український образний вислів *Клювати носом* (у цьому разі різні соматизми ісп. *cabeza* – укр. *ніс* – лежать в основі маркування певного фізіологічного стану людини у зіставлюваних мовах).

На позначення людини, що має чимало боргів, в іспанській мові вживається фразеологізм з соматизмом « очі », на відміну від української, в

яких маємо – вуха: *Empenarse hasta los ojos* – букв. *Влізти в борги по самі очі*, укр. *Влізти в борги по самі вуха*.

3) ізоморфні образи мають в одній із мов таке значення, яке відсутнє в іншій мові: ісп. *Pegarse los pies* – *Ноги не йдуть*, букв. *Ноги приклеюються*. В українській мові за спільної образності маємо лише значення *Ноги не несуть*.

А дієслівна семантика лексем клеїти, приклеїти розкривається в компаративних фразеологізмах з іншою символікою й образністю, скажімо, *Причепився як реп'ях/Прилип, як шевська смола до чобота*.

4) подібна образність в іспанській та українській мовах представлена неідентичними реаліями зі спільним символічним і прагматичним навантаженням: ісп. *gvízdoc na goloví* – укр. *Кілок на голові теши*.

5) неповні формальні кореляції (з різним лексичним складом) з різною образністю представлені дещо подібними формами парадигм: ісп. *Quedarse boquibierta* (букв. *Лишатися з відкритим ротом*) - здивуватися.

Ісп. *Quedarse con los brazos cruzados* – *Лишатися зі схрещеними руками*, букв. *Ледарювати*, останній приклад з частковими відповідниками зіставлюваних мов, які мають подібну образність, а форму різну: укр. *Спустивши рукави* містить соматизм, а *Бити байдики* лише передбачає його імпліцитно.

б) фразеологічні аналоги іспанської та української мов мають різну холонімічно-партитивну таксономію: ісп. *Знати як свої руки* (загальне поняття, ціле) – укр. *Знати як свої п'ять пальців* (семантично-диференційоване, розчленоване, частина) порізному представлені у зіставлюваних мовах.

Фразеологізм у момент становлення має широку, нерозчленовану, дифузну семантику, яка, залежно від ситуації мовлення, розщеплюється й конкретизується [9, с. 35].

Тут слушною є думка М. Блека про те, що « в момент виникнення фразеологізму, коли змінне словосполучення зазнає первинного метафоричного зсуву, його значення завжди конкретне » [2, с. 35].

Оскільки метафоризація завжди ситуативна, а дифузія, або широка семантика, формується в процесі історичного розвитку, вважаємо, що припущення М. Черкаського може пояснити сучасні семантичні процеси, що їх зазнають фразеологічні одиниці, мотивованість цілісного значення яких для сучасних носіїв мови втрачена.

Цікаво, що деетимологізований фразеологізм характеризується широкою можливістю його розуміння і використання в найрізноманітніших ситуаціях, а, отже, сприятливими передумовами до поступового, закріпленого вже усталеною практикою вжитку, збагачення його семантичного обсягу.

Лексико-семантична варіативність соматизмів, утворення полісемічних рядів є найвищим виявом впливу семантики соматичного компонента на утворення фразеологізмів.

У фразеологічних знаках іспанської та української мов зустрічаються звороти метафоричного характеру, в значенні яких здійснюється актуалізація локаційних і анатомічних семантичних ознак соматизмів, порівн.:

- *caérsele a alguien el alma a los pies* – букв. душа в п'яти (упала),
- *con el rabo entre las piernas* – букв. з хвостом між ногами,
- *dar el pie y tomarse la mano* – букв. дати ногу і взяти руку; укр. з голови до ніг, з голови до п'ят, рукою подати, під рукою, з-під самого носа, на пальцях порахувати.

Таким чином, специфічними рисами відрізняється і фразеологія публіцистичного стилю. Тут немає образних фразем, немає зворотів зі зниженим стилістичним забарвленням і т. д.

Зате дуже широко представлені стилістично нейтральні і міжстильові фразеологізми (ісп. *importar, desempeñar un papel, ocupar una posición, el alcance, causar daño, la ubicación* ; укр. мати значення, відігравати роль, займати посаду, сфера застосування, завдати шкоди, місце знаходження і т. п.).

Спостерігається і часте використання виразів, пов'язаних з оцінкою, але позбавлених якої б то не було експресивності: ісп. *estar, estar al nivel de algo* ; укр. *бути, перебувати на рівні чого-небудь; вузьке місце; загальне місце та ін.*

В публіцистичному стилі частотними є стандартні мовні звороти, стійкі за характером, що вказують на характер мотивування дій типу в зв'язку з зазначенням, перебуванням, розпорядженням), відповідно до досягнутої домовленості (угоди), в порядку надання технічної (матеріальної, виробничої) допомоги і т. п. у мові службових документів вони виконують ту ж функцію, що і стійкі поєднання слів (таких як ісп. *toma nota, haz notar* ; укр. *взяти до відома, довести до відома* і т. д.) [20, с. 36].

Характерною особливістю цього стилю є і функціонування атрибутивно-іменних словосполучень типу:

ісп. *condena, auto de ejecución, sanciones disciplinarias, absolución, averiguación previa, recurso de casación, autoridades superiores, procedimiento establecido.*

Укр. *обвинувальний вирок, виконавчий лист, дисциплінарні стягнення, виправдувальний висновок, попереднє слідство, касаційна скарга, вищі органи, встановлений порядок.*

Також слід зазначити суто іменний характер публіцистичного стилю. Один і той же іменник в ділових текстах може повторюватися навіть у поруч розташованих реченнях і не замінюватися займенником. У розмовній мові або в художньому тексті подібне вживання кваліфікувалася б як тавтологія (невиправдане повторення одного і того ж слова). В офіційно-діловому ж стилі такі повтори функціонально обумовлені, так як з їх допомогою вдається уникнути невірних тлумачень [17, с. 18].

В публіцистичному стилі широко вживаються іменники, які називають людей за ознакою, зумовленою будь-якою дією або відношенням:

ісп. *adoptante, inquilino, demandante, demandado, testigo, inquilino, solicitante*

укр. *усиновитель, наймач, позивач, відповідач, свідок, квартиронаймач, заявник* тощо.

Особливістю синтаксису зазначеного стилю є також переважне використання непрямой мови. До прямої мови вдаються лише тоді, коли законодавчі акти та інші документи цитуються дослівно. Деяку синтаксичну ускладненість офіційно-ділового стилю компенсують кліше і стандартизація.

Іноді оволодіння ними вимагає спеціального навчання. При необхідності масового вживання кліше використовуються віддрукувані бланки і певні форми, які даються в спеціальних довідниках.

Фразеологізми публіцистичного стилю характеризуються такими ознаками:

- 1) наявність цілісного значення;
- 2) сталість компонентного складу;
- 3) відтворюваність в готовому вигляді;
- 4) сталість синтаксичних функцій [10, с. 81].

Таким чином, створюючи на протязі всієї історії людства, фразеологізми кожної мови відображають культурно-національний контекст, яким наповнюються експресивні утворення, порівняння тощо.

Усталені вирази стали невід'ємною частиною мовлення людини. Вони охоплюють широку тематику, презентують особливості культури, звичаїв, традицій та досвіду, набутого народом на різних етапах його існування.

Підсумовуючи, що в іспанській та українській мовах можна виокремити такі типи фразеологічних одиниць:

1. Еквівалентні фразеологізми, у яких співпадають лексичний компонент і структурна організація;
2. Фразеологічні одиниці, які співпадають за компонентами при відсутності семантичної відповідності;
3. Еквівалентні фразеологічні вислови за семантичним наповненням, які мають структурні розбіжності, зумовлені відмінними культурними та духовними традиціями іспанського та українського народів.

Висновки до розділу 3

Подальше дослідження фразеологізмів іспанської та української мов може бути спрямоване на спеціальне вивчення їхньої ритмічної організації як стилістичного засобу художньої виразності з метою виявлення фразеологічних універсалій та розбіжностей іспанської та української мов на супрасегментному рівні.

Отже, переклад компаративних фразеологізмів становить певні труднощі, тому що вони створюються згідно з синтаксичними моделями і не втрачають фразеологічного значення, хоча співвідношення між елементами, які входять в їх состав, не мають стійких форм.

При перекладі треба відчувати лінгвістичні розбіжності, відстань культур між мовою оригінала і мовою, на яку відбувається переклад. Розбіжність у сприйнятті між двома різними народами, різні шляхи, за допомогою яких вони пояснюють явища оточуючого світу, і є найголовнішими принципами, якими повинен керуватися перекладач, тому що люди сприймають світ і з'ясовують його через образи.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки.

Мова – це засіб спілкування між людьми у суспільстві. Тому кожен з її аспектів слід аналізувати та вивчати.

Що стосується фразеології, слід відзначити, що це одна з найбільш популярних сфер лексикології, якій приділяють увагу багато відомих лінгвістів. Варто зазначити, що єдності серед них немає, тому термін « фразеологія » можна назвати лінгвістичним терміном широкого значення, що більше підходить для опису різноманітних структурних та семантичних типів фраз.

Ще нещодавно помічалось, що фразеологія як лінгвістична дисципліна перебуває в стадії прихованого розвитку. Відтоді у мовознавстві інтенсивно досліджувалися численні фразеологічні проблеми, а бібліографія із загальної та часткової фразеології налічує тисячі найменувань – монографій, посібників, тематичних збірників, статей.

Також активно досліджувалися найрізноманітніші питання фразеології українськими вченими. Українська фразеологія виростає на міцному фундаменті фольклористичних, етнографічних, загально філологічних праць, цінних фразеологічних зібрань О.О. Потебні, І.Я. Франка, П.П. Чубинського, П.О. Куліша.

Фразеологія є об'єктом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. У коло досліджень фразеології входять тільки фразеологічні одиниці, в різних джерелах іменовані по-різному: « нерозкладні поєднання », « стійкі поєднання » або « незмінні вираження » (set expressions), тобто тісні єдності, що складаються з декількох слів і виражають цілісне поняття.

Фразеологія є свідченням яскравості, барвистості мови. У фразеологізмах знаходить відображення історія народу, своєрідність його культури і побуту. Образи, закладені в ФО, слугують відображенням

національної самобутності народу, і тому фразеологізми часто носять яскраво національний характер.

ФО заповнюють лакуни в лексичній системі мови, що не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною (нових) сторін дійсності, і в багатьох випадках є єдиними позначеннями предметів, властивостей, процесів, станів, ситуацій і т.д.

Науковці ділять фразеологічні одиниці на дві групи: фразеологічні одиниці, семантична зв'язаність яких викликається « підпорядкованістю лексичних значень компонентів цілісному значенню словосполучення »; фразеологічні одиниці, семантична спаяність яких обумовлюється фразеологічною пов'язаністю одного з компонентів.

Іспанська лінгвоспільнота більш етноцентрична, адже відрізняється прагматичністю і прихильністю до матеріальних благ. Вивчення іспанської фразеології є свідченням того, що іспанці демонструють повагу до своєї нації і деяку недовіру, критику до інших націй в силу певних соціокультурних та історичних подій.

В результаті нашого дослідження, ми довели, що в науковому відношенні вивчення фразеології важливо для пізнання самої мови. Фразеологізми існують в мові в тісному зв'язку з лексикою, їх вивчення допомагає краще пізнати їх будову, освітити їх вживання в мові.

Знайомство з іспанською та українською фразеологією дозволяє нам глибше зрозуміти історію і характер нашого народу. В іспанських та українських фразеологізмах відобразилися історичні події, виразилося народне відношення до них.

Вивчення іспанської фразеології, вводить нас в лабораторію народу – мовотворця, і не випадково з такою увагою вивчають її письменники, які бачать в іспанській фразеології прекрасні приклади образного виразу явищ дійсності.

Картинність і образність мови авторів, яке створюється за допомогою використання фразеологізмів, діє на уяву слухачого, примушуючи його

переживати сказане сильніше, ніж якби мова була потворною, чисто логічної. Особливе значення має вивчення фразеології для вдосконалення мовної майстерності людини, для підвищення мовної культури.

Отже, переклад фразеологізмів характеризується певними специфічними особливостями, які перекладач обов'язково повинен враховувати при перекладі, тому ми як майбутні перекладачі – повинні надавати важливу увагу вивченню на лекціях та семінарах іспанської та української мови і літератури такого розділу мовознавства як фразеологія.

Перспективним є вивчення функціонування фразеологічних одиниць з топонімічних компонентом в інших германських, романських, слов'янських мовах в різних типах дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні / Б. М. Ажнюк. – К.: Наукова думка, 1989. – 134 с.
2. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології [Текст] / М. Ф. Алефіренко. – Харків: Вища школа, 1987. – 135 с.
3. Алефиренко Н. Ф. Фразеология в свете современных лингвистических парадигм : монография / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Элипс, 2008. – 271 с.
4. Алехина А. И. Семантические группы во фразеологии современного английского языка : Учебное пособие / А. И. Алехина. – Минск: Вышш.шк., 1978. – 159 с.
5. Анисимова З. Н. Лексико-фразеологические варианты прилагательных / З. Н. Анисимова // Уч. Зап. 1-го МГПИИЯ, Т.Х.М. – 1956. –С. 21-22.
6. Антрушина Г. Б. Лексикология английского языка [Текст]: учеб. пособ. для студ. вузов, обучающ. по пед. спец. / Г. Б. Антрушина. – 3-е изд. – М.: Дрофа, 2001. – 288 с.
7. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка : Учебное пособие / И. В. Арнольд. – Л. : Наука, 1973. – 370 с.
8. Арсентьева Е. Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц [Текст] / Е. Ф. Арсентьева. – Казань, 1989. – 123 с.
9. Бабій О. І. Особливості зіставлення української та англійської мов (на матеріалі фразеологічних одиниць, що позначають емоційно-чуттєву сферу 186 людини) [Текст] / О. І. Бабій // Сучасні дослідження з іноземної філології: зб. наук. ст. – Ужгород: ТОВ «Борнео», 2004. – Вип. 2.– С. 123–128.
10. Байрамова А. К. Введение в контрастивную лингвистику: Учебное пособие / Л. К. Байрамова. – Казань, 2004. – С. 43-44.

11. Баженова И. С. Коннотация и создание эмоционального подтекста / И. С. Баженова // Коннотативные аспекты семантики в немецкой лексике и фразеологии. Межвуз. тематический сб. научных трудов. – Калинин: Калининский гос. ун-т, 1987. – С. 12–18.
12. Баран Я. А. Фразеологія у системі мови [Текст]: автореф. дис. ... докт. філолог. наук: 10.02.15 / Я. А. Баран. – К., 1998. – 27 с.
13. Башиева С. К. Стилистический компонент фразеологического значения : автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.01, 10.02.19 / С. К. Башиева. – Краснодар: Кубан. гос.ун-т., 1995. – 39 с.
14. Беленькая В. Д. Очерки англоязычной топонимики [Текст] / В. Д. Беленькая. – М.: Высшая Школа, 1977. – 277 с.
15. Беленькая В. Д. Топонимы в составе лексической системе языка [Текст]: учебн. пособ. / В. Д. Беленькая. – М.: Высш.шк., 1969. – 140 с.
16. Белозерова Ф. М. Антропонимы в английской фразеологии [Текст] / Ф. М. Белозерова, Н. Л. Шомахер // Актуальные проблемы лингвистики. – Курган, 2000. – С. 15–16.
17. Бондаренко М. В. Типы метонимического переноса и проблемы их системного описания) : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / М. В. Бондаренко. – Л., 1980. – 17 с.
18. Борисов О. О. Мовні засоби вираження емоційного концепту СТРАХ: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі сучасної англomовної художньої прози) : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. О. Борисов. – Житомир, 2005. – 252 с.
19. Бурбак О. Ф. Сутність та функції національно-культурного компонента лексичного значення реалій [Текст] / О. Ф. Бурбак // Мовознавство. – 1986. – № 4. – С. 56–58.
20. Величко Г. П. Власне ім'я в контексті національної культури (етнолінгвістичний аспект) [Текст] / Г. П. Величко // Мова і культура, 2002. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 55–62.

21. Верещагин Е. М. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 1990. – 247 с.
22. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке / В. В. Виноградов // Лексикология и лексикография: Избранные труды. – М. : Наука, 1977. – С. 140–161.
23. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке / В.В.Виноградов// Изд-во АН СССР. – М., 1947. – С. 332-364.
24. Власенкова А. И. Русский язык: грамматика. Текст. Стили речи: Учебник / А. И. Власенкова. – М.: Просвещение, 2005. – 350 с.
25. Волкова Н. В. Словотворна продуктивність питомих і запозичених слів в англійській, українській та російській мовах [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 / Н. В. Волкова. – Донецьк, 2010. – 22 с
26. Гак В. Г. Метафора в языке и тексте / В. Г. Гак. – М. : Наука, 1988. – С. 11–26.
27. Гак В. Г. Фразеология, образность и культура [Текст] / В. Г. Гак // Советская лексикография: сб. ст. – М.: Просвещение, 1988. – С. 159–169.
28. Гачев Г. В. Национальный космопсихологос / Г. В. Гачев // Вопросы философии. – 1994. – № 12. – С. 59 – 78.
29. Глухов В. М. Фразеологическое значение в сопоставлении с лексическим [Текст] / В. М. Глухов // Фразеологическая номинация: межвуз. сб. науч. тр. – Ростов-на-Дону: Ростовский-на-Дону гос. педаг. ин-т, 1989. – С. 27–37.
30. Гончаров В. В. Битва за Берлин: завершающее сражение Великой Отечественной войны / В. Гончаров. – М. : АСТ, 2008. – 955 с.
31. Городникова М. Д. К вопросу об устойчивых словосочетаниях в современном немецком языке: дис. ... канд. фил. наук / М. Д. Городникова. – М., 1978. – 42 с.

32. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влиянии на духовное развитие человечества / В. фон Гумбольдт // Избранные труды по языкознанию. – М. : Прогресс, 1984. – С. 34–298.

33. Давлеткулова Л. Н. Топонимы в лингвокультурологическом аспекте (на примере географических названий графства Оксфордшир и Челябинской области): дисс. ... канд. филолог. наук/ Л. Н. Давлеткулова. – Челябинск, 2014. – 220 с.

34. Дербукова Т. Н. К определению объема понятия фразеологического сочетания /на материале английского языка / Т. Н. Дербукова //Уральский гос. университет им. А.М.Горького. – Уч. зап. – Вып. 30. Языкознание. – Свердловск, 1960. – 182 с.

35. Жаркова Т. И. Каламбур в межкультурной коммуникации / Т. И. Жаркова. URL : www.ostu.ru/science/confs/2009/rus_lang/publics/.

36. Иванова С. В. Лингвокультурологический аспект исследования языковых единиц : автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.19 / С. В. Иванова. – Уфа, 2003. – 41 с.

37. Катермина В. В. Личное имя собственное: национально-культурные особенности функционирования (на материале русского и английского языков): автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук / В. В. Катермина. – Краснодар: КГУ, 1998. – 19 с.

38. Кіс Т.І. Національно-культурний аспект метафоричних перетворень лексичного значення / Т. Кіс, Л. Тарновецька // Мова і культура. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2000. – Вип. 1. – Т. 2. Культурологічний компонент мови. – С. 105–110.

39. Ковалева Л. В. Фразеологизация как когнитивный процесс / Л. В. Ковалева. – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2004. – 184 с.

40. Колодочкина Е. В. Ономастические фразеологизмы во французском и русском языках / Е. В. Колодочкина // Культурные слои во

фразеологизмах и в дискурсивных практиках / отв. ред. В. Н. Телия. – М.: Языки слав. культур, 2004. – С. 168–175.

41. Кондакова И. А. Фразеологизмы, содержащие топонимы как средство отражения микроавтостереотипа / И. А. Кондакова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2015. – С. 103 – 107.

42. Кондратьева Т. Н. История фразеологизмов с собственными именами / Т. Н. Кондратьева // Фразеология и синтаксис. – Казань, 1982. – С. 25–30.

43. Кравчук А. М. Польська фразеологія з ономастичним компонентом.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.03 / А. М. Кравчук. – К., 1999. – 19 с.

44. Кропачева К. И. Аксиологические характеристики английских фразеологических единиц с именами собственными / К. И. Кропачева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2013. – С. 98–101.

45. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.

46. Кумачёва А. В. Фразеологические сочетания как часть словарного состава / А.В.Кумачева // Иностраный язык в школе. – 1953. –№ 6. – С.19-23.

47. Кунин А. В. Английская фразеология / А.В.Кунин. – М.: Высшая школа, 1970. – 340 с.

48. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А.В.Кунин. – М.: Высшая школа, 1996. – 280 с.

49. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка: микроформа: опыт систематизированного описания / А.В.Кунин. – М.: Международные отношения, 1972. – 160 с.

50. Курилович Е. В. Положение имени собственного в языке / Е.В.Курилович// Очерки по лингвистике. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1962. – С.251-256.
51. Лангнер А. Н. Топонимы и апеллятивы как лексические единицы / А. Н. Лангнер // [http:// conference.kemsu.ru](http://conference.kemsu.ru).
52. Манушкина Г. П. Фразеологические единицы с компонентом «имя собственное» в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Г. П. Манушкина. – М., 1973. – 18 с.
53. Мокиенко В. М. О собственном имени в составе фразеологии // Перспективы развития славянской ономастики / В. М. Мокиенко. – М., 1980. – С. 23–37.
54. Мороз О. А. Фразеологічні одиниці з компонентом «власне ім'я» в сучасній українській мові : структурно-семантичний аспект: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / О. А. Мороз. – Донецьк, 2002. – 19 с.
55. Назарян А. Г. Фразеология современного французского языка / А. Г. Назарян. – М., 1976. – 318 с.
56. Никонов В. А. Введение в топонимику / В. А. Никонов. – М.: Наука, 1965. – 179 с.
57. Ожегов С. И. О структуре фразеологии / С.И.Ожегов // Лексикографический сборник. Вып. 11. – М., 1957. – С. 37–42.
58. Олійник С. В. Оцінні фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 / С. В. Олійник. – Донецьк, 2008. – 243 с.
59. Отин Е. С. Образование топонимов / Е. С. Отин // Восточноукраинский лингвистический сборник. – Донецк: Изд-во Донеччина, 2000. – Вып. 6. – 315 с.
60. Пасік Н. М. Власні назви в українській фразеології та пареміології: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Н. М. Пасік. – К., 2000. – 20 с.

61. Подольская Н. В. Какую информацию несет топоним / Н. В. Подольская // Принципы топонимики. – М.: Наука, 1964. – С. 87–100.
62. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н.В.Подольская. – М.: Наука, 1978. – 200 с.
63. Пospелов Е. М. Топонимика и картография / Е.М.Пospелов. – М.: Мысль, 1971. – 256 с.
64. Привалова М. И. Собственные имена и проблема омонимии / М.И.Привалова // Вопросы языкознания. – 1979. – № 5. – С. 58–60.
65. Приходько В. К. Выразительные средства языка / В.К.Приходько. – М., 2008. – 256 с.
66. Путій О. С. Репрезентація макроконцепту «СТАН ЛЮДИНИ» в сучасній німецькій мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / О.С.Путій. – Харків, 2010. – 20 с.
67. Савельева О. Г. Концепт «Еда» как фрагмент язык. картины мира: лексико-семантический и когнитивно-прагматический аспекты (на материале русского и англ. языков): дис. ... канд. фил. наук / О. Г. Савельева. – Краснодар, 2006. – 180 с.
68. Скрипник Л. Г. Власні імена в українській народній фразеології / Л. Г. Скрипник // Мовознавство. – 1970. – № 2. – С. 54–65.
69. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка / А. И.Смирницкий. – М. : Наука, 1956. – 160 с.
70. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А.В.Суперанская. – М.: Наука, 1973. – 366 с.
71. Тарасова Ф. Х. Сопоставительный анализ фразеологических единиц английского и татарского языков с компонентами, относящимися к фразеосемантическому полю «Пища»: дис. ... канд. фил. наук / Ф.Х.Тарасова. –Казань, 1999. – 185 с.
72. Федуленкова Т. Н. Структурно-семантическая моделированность во фразеологии (на материале ФЕ английского, немецкого и шведского

языков) / Т.Н.Федуленкова// Актуальные проблемы германистики и романистики. – Смоленск, 2005. – Вып. 9. Ч. I. –С. 148-149.

73. Фірсова Ю. А. Фразеологічні одиниці з топонімічним компонентом у німецькій мові: лінгвокультурологічний аспект : дис. ... канд. філол. наук / Ю. Ф. Фірсова. – К., 2002. – 194 с.

74. Чернышева И. И. Фразеология современного немецкого языка / И.И.Чернышева. – М.: Высшая школа, 1970. – 160 с.

75. Шанский Н. М. Лексикология современного русского языка/ Н.М.Шанский. – М.: Просвещение, 1964. – 224 с.

76. Щербакова Н. В. Фразеологізми з назвами людей у лексичному наповненні [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Н. В. Щербакова. – Харків, 2002. – 19 с.

77. Якименко Н. В. Каламбур как лингвостилистический прием в английском языке и пути его воссоздания в переводе [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Н. В. Якименко. – К., 1984. – 26 с

78. Cantera Ortiz de Urbina J. Fraseología bíblica comparada. Su reflejo en el refranero español. URL: <http://paremia.org/paremia/PAREMIA14/P14-2.pdf>
65. GeorGIN R. Les secret du style. Paris, 1961. pp. 31-32.

79. J.Corredor T., C.A. Romero F. Aproximación a un lexicón de fraseologismos. J.Corredor T., C.A. Romero F. M.: 2008. C.154-166.

80. Martínez Marín J. Estudios de Fraseología española. Málaga, Ed. Librería Agora, 1996. 35 p.

81. Mayor Juan Entre la duda y la esperanza (Una exploración del universo metafórico de Antonio Machado). Alicante : Universidad de Alicante, 2003. P. 839-847.

82. Peramos, N., Leonaridi, E., Ruiz, M. Las unidades fraseológicas en español. Salónica: Universidad Aristóteles de Salónica(Grecia), ed. Alberto Crida Alvarez, en Paremia, 2010.

83. Prieto Grande M. Hablando en plata de modismos y metáforas culturales. Madrid: Editorial Edinumen, 2007.

84. Diccionario de la Real Academia Española. URL: <http://buscon.rae.es/>
85. Ruiz Curillo Aspectos de Fraseología española. Ed. Universidad de Valencia. Dto de Filología española, 1997. 20 p.
86. Ruiz, L. La fraseología del español coloquial. Barcelona: Ariel Practicum, 1998. pp. 169-189.
87. Suárez Cuadros S.J. Estudio comparativo de los fraseologismos con un componente animal en los idiomas español y ucraniano. Kyiv, 2001. 16 p.
88. Ulasin B. Comparaciones y refranes en el español coloquial. AnaPress, 2009. pp. 12-13.
89. Vígara A. Pre-texto y realización del sentido en el español coloquial. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 2010. pp. 124-125.